

Θ'.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ
 ΤΟΥ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ
 ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
 ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1972

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἰνστιτοῦτον Βενετίας κατὰ τὸ ἔτος 1972 ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ ἐπιπλούμενον ἐν τῶν σοβαρωτέρων προβλημάτων του, τὸ τῆς ἀνακαινίσεως καὶ ἀξιοποιήσεως τῶν ἐν Βενετία κτημάτων του διὰ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκτελέσεως, τῆ κρατικῆ ἀρωγῆ, σπουδαίων ἀνακαινιστικῶν ἔργων εἰς μεγάλην κλίμακα. Τὰ ἔργα ταῦτα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐξασφαλίσουν εἰς αὐτὸ τὴν σταθερὰν αὔξησιν τῶν προσόδων του, ἀποτελοῦν τὴν ἐνοῖον ἀπαρχὴν τῆς ἐπιλύσεως καὶ τῶν ἄλλων σοβαρῶν προβλημάτων του, οἰκονομικῶν, διοικητικῶν καὶ οργανωτικῶν. Ὑπὸ τὸ οὗτω δημιουργηθὲν αἰσιόδοξον κλίμα διεξήχθη ἔντονος εἰς πάντας τοὺς τομεῖς ἡ ἐπιστημονικῆ ἐργασία καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ ἕκτον τῆς θητείας μου ὡς διευθυντοῦ αὐτοῦ. Ἀπολογισμὸν τῆς ἐργασίας ταύτης παρέχω κατωτέρω, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν προηγουμένων ἐκθέσεων μου*.

Α'. ΕΡΓΑ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ

Εἶναι ἄκρως εὐχάριστον ὅτι κατὰ τὸ λήγον ἔτος, χάρις εἰς τὴν μέριμναν τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, τὸ ὁποῖον διέθεσε τὰς ἀναγκαίας ἐκτάκτους πιστώσεις ἐκ τῶν κρατικῶν ἐπενοδύσεων, ἤρχισεν ἐκτελούμενον τὸ ὑφ' ἡμῶν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀρμοδίου ἐπιθεωρητοῦ Δημοσίων Ἔργων κ. Δ. Πατρικίου¹ ἐκπονηθὲν πρόγραμμα ἀνακαινίσεως τῶν σημαντικωτέρων ἐν Βενετία ἀκινήτων τοῦ Ἰνστιτούτου πρὸς ἀξιοποίησιν καὶ ἀποδοτικὴν ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιφέρει βαθμιαίως τὴν παρὶαν αὔξησιν τῶν τακτικῶν προσόδων τοῦ Ἰδρύματος. Δι' ὑπουργικῆς ἀποφάσεως συνεστήθη τριμελὴς Διαχειριστικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τοῦ ἐν Βενετία Προξένου τῆς Ἑλλάδος, τοῦ κ. Δ. Πατρικίου καὶ ἐμοῦ, διὰ τὴν ἀνακαίνισιν καὶ τὰς συναφεῖς ἐργασίας τῶν κτηρίων τοῦ Ἰνστιτούτου.

1) Τὸ πρῶτον πλήρως ἀνακαινισθὲν τοιοῦτο κτήριο ὑπῆρξε τὸ ἐν *Castello 3414-15* τετραώροφον ἀκίνητον, διὰ τὸ ὁποῖον διετέθη ποσὸν ὑπερβαῖνον τὰ 3.000.000 δραχ. καὶ τοῦ ὁποῖου τὰ ἀνακατασκευασθέντα ἐπιτὰ ἐν ὄλῳ (τρὶα μεγάλα καὶ τέσσαρα μικρὰ) διαμερίσματα, ἅτινα θὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ ἐκμισθωθοῦν ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1973, θὰ ἀποφέρουν σημαντικὸν εἰσόδημα.

Διὰ τῆς συνεχίσεως τῆς χρηματοδοτήσεως τῶν ἔργων τούτων ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Ὑπουργείου θὰ καταστῆ δυνατὸν ν' ἀνακαινισθοῦν κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη καὶ ἕτερα μεγάλα ἀκίνητα τοῦ Ἰνστιτούτου, ἀφοῦ πρῶτον οἱ ἐνοικιοστασιακοὶ μισθωταὶ των ὑποχρεωθοῦν δικαστικῶς ἢ συμβιβαστικῶς νὰ τὰ ἐλευθερώσουν. Ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο δὲν καθίστατο δυνατὸν νὰ ἐπιτελεθῆ διὰ πάντα τὰ προσφερόμενα δι' ἀνακαίνισιν ἀκίνητα ἐντὸς τοῦ 1972, ἡ ἀρμοδία Ἐπιτροπὴ ἐκρίνε σκοπίμον, ὅπως διὰ

* Τὰς προηγουμένας ἐκθέσεις μου βλ. εἰς τὰ «Θησαυρίσματα», τόμ. 4 (1967), σ. 225 - 241 (ἔτ. 1966/1967), τόμ. 5 (1968), σ. 255-287 (ἔτ. 1968), τόμ. 6 (1969), σ. 301 - 325 (ἔτ. 1969), τόμ. 7 (1970), σ. 289 - 317 (ἔτ. 1970) καὶ τόμ. 8 (1971), σ. 295 - 328 (ἔτ. 1971).

1. Βλ. τὴν ἡμετέραν ἐκθεσιν τοῦ ἔτους 1970 εἰς «Θησαυρίσματα», τόμ. 7 (1970), σ. 290-291.

των ὡς ἄνω διατεθεισῶν πιστώσεων προβῆ τοῦλάχιστον εἰς ἄλλα τινὰ μικροτέρας ἐκτάσεως, ἀλλ' ὄχι ὀλιγότερον ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα ἀνακαινιστικὰ ἔργα, περὶ ὧν διαλαμβάνομεν εἰς τὰς ἐπομένας παραγράφους.

2) Τὸ ἐν τῷ δευτέρῳ ὀρόφῳ τοῦ ἐν *Castello* 3423 ἀκινήτου τοῦ Ἰνστιτούτου μικρὸν διαμέρισμα ἐκ δύο δωματίων, ἐλευθερωθὲν ἐξ αἰτίας τοῦ θανάτου τῆς ἐνοίκου του, ἀνεκαινίσθη ριζικῶς, ἐκσυγχρονισθέντος τοῦ σχεδίου του καὶ κατασκευασθέντος καὶ λουτροῦ, ἐξεμισθώθη δὲ ἤδη.

3) Οἱ ἐν τῷ ἐν *Castello* 3384 (*Calle Lion*) ἀκινήτῳ τοῦ Ἰνστιτούτου δύο ἰσόγειοι χῶροι, ἐκτάσεως 90 περίπου τετραγωνικῶν μέτρων, οἵτινες δὲν εἶχον περιληφθῆ εἰς τὴν πρό τινων ἐτῶν ἀνακαίνισιν τοῦ ἀκινήτου τούτου, ἀνεκαινίσθησαν ἐξ ὀλοκλήρου, ἀποτελέσαντες μικρὸν διαμέρισμα κατάλληλον δι' ἰατρείων ἢ γραφείων, τὸ ὅποιον θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐκμισθώσωμεν εὐχερῶς.

4) Εἰς τὸ ἰσόγειον τοῦ μεγάρου τῆς Φλαγγινείου Σχολῆς, ἐκτεταμένος χῶρος (περίπου 200 τ.μ.) συνεχόμενος πρὸς τὰς ἀποθήκας τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ὑπὸ τὸ Μουσεῖον αὐτοῦ εἶχε δυστυχῶς ἀπὸ δεκαετιῶν ἐκμισθωθῆ ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐν *Castello* 3416 ἰσογείου καταστήματος. Ἐπειδὴ τοῦ χώρου τούτου εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην τὸ Ἰνστιτούτον, ἀλλὰ καὶ χάριν τῆς ἀσφαλείας τοῦ Μουσείου, προέβημεν εἰς συμφωνίαν μετὰ τοῦ ἐνοικιοστασιακοῦ μισθωτοῦ τοῦ καταστήματος καὶ ἀνεκτίσαμεν τὸν χῶρον τοῦτον ἀνταλλάξαντες αὐτὸν πρὸς ἕτερον ἰσόγειον χῶρον, μικροτέρας μάλιστα ἐπιφανείας, τοῦ ἐν *Castello* 3414 - 15 ὑπὸ ἀνακαίνισιν ἀκινήτου. Ἐν συνεχείᾳ, ὃ ἀνακτηθεὶς καὶ συνενωθείς μετὰ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ Ἰνστιτούτου χῶρος διερροθμίσθη καταλλήλως καί, διὰ διανοίξεως νέων θυρῶν, κατασκευῆς θυρωμάτων, ἐπιστρώσεως τῶν δαπέδων, στατικῆς ἐνισχύσεως τῶν τοίχων, ἐπερδύσεως αὐτῶν δι' εἰδικῶν ὕλικῶν κατὰ τῆς ὑγρασίας καὶ τῆς πυρκαϊᾶς, στερεώσεως τῶν ὀροφῶν κ.λπ., διεμορφώθη εἰς ἀσφαλεῖς ἀποθήκας, τῶν ὁποίων τὸ Ἰνστιτούτον εἶχεν ἀπὸ πολλοῦ ἀνάγκην καὶ αἱ ὁποῖαι δύνανται βραδύτερον νὰ χρησιμεύσουν καὶ ὡς ἐπέκτασις ἐνδεχομένως τῆς βιβλιοθήκης ἢ τοῦ ἀρχείου τοῦ Ἰδρύματος. Αἱ ἐκ 5.000.000 λιρ. Ἰταλ. περίπου δαπάναι ἐκαλύφθησαν ἐκ τοῦ ὡς ἄνω κονδυλίου τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν.

5) Εἰς τὸ αὐτὸ μέγαρον, ὡς καὶ εἰς τὰ παρακείμενα κτήρια τοῦ Μουσείου, τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἐπραγματοποιήθη ἐφέτος, ἐκ τοῦ ὡς ἄνω ἐπίσης κονδυλίου, ἢ κατὰ τὸν ἰταλικὸν νόμον ὑποχρεωτικὴ μετατροπὴ τοῦ συστήματος θερμάνσεως, ὥστε νὰ λειτουργῇ αὕτη διὰ φωταερίου ἀντὶ πετρελαίου. Πρὸς τοῦτο ἐγένοντο αἱ κατάλληλοι τοιχοδομικαὶ καὶ ἄλλαι ἐργασίαι καὶ ἀντικατεστάθησαν οἱ τέσσαρες παλαιοὶ κανστῆρες διὰ νέων. Τοιοτοτρόπως τὸ πρόβλημα τῆς θερμάνσεως τῶν χώρων τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ τῶν λοιπῶν κτηρίων τοῦ *Campo dei Greci* ἐλύθη ὀριστικῶς κατὰ τὸν τελειότερον τρόπον.

Περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Βιβλιοθήκης μεταλλίνων βιβλιοθηκῶν καὶ εἰς τὰς τοῦ Μουσείου συσκευῆς αὐτομάτου συναγεροῦ θὰ διαλάβωμεν κατωτέρω εἰς τὰς οἰκείας παραγράφους Β' 4α' καὶ Β' 4ε'.

Τὰ ὡς ἄνω κατὰ τὸ 1972 ἐκτελεσθέντα ἔργα ἀνακαινίσεως ὑπῆρξαν τὰ σημαντικώτερα ἐξ ὧν ἐγένοντο μετὰ τὴν πρώτην ἀνακαίνισιν τοῦ 1956 - 1958. Παρὰ ταῦτα, ὑπολείπονται εἰσέτι πρὸς ἐκτέλεσιν ἐν τῷ *Campo dei Greci* καὶ ἄλλα ἐξ ἴσου ἐπιεικούσης φύσεως ἔργα (ὡς ἢ ἀντικατάστασις τῶν ἐκ τῆς ἀνεμοθνήλλης τῆς 18ης Ἰανουαρίου κρημνισθεισῶν ὑδρορροῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἢ ἐπισκευὴ καὶ ἢ βαφὴ τῶν σιδηρῶν κυγκλιδομάτων τῶν θυρῶν τοῦ *Rio dei Greci* κ.ἄ.), τὰ ὁποῖα ἐλπίζομεν νὰ δυνηθῶμεν νὰ πραγματοποιήσωμεν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος.

Β'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ

Πολυμερές και γόνιμον υπήρξε τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1972. Κατωτέρω προβαίνομεν εἰς τὸν ἀπολογισμὸν αὐτοῦ κατὰ τομεῖς.

1) ΕΡΕΥΝΗΤΑΙ

Κατὰ τὸν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν διεξαχθέντα τὸν παρελθόντα Μάϊον διαγωνισμὸν πρὸς ἐπιλογὴν νέων ὑποτρόφων ἐρευνητῶν, ἐπέτυχον α) ἡ κ. Ἀρτεμὶς Ξαυθοπούλου - Κυριακοῦ, πτυχιούχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ ἐπιμελήτρια τῆς ἔδρας τῆς Ἱστορίας τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ καὶ β-γ) αἱ διδασ. Μαριάννα Κολυβά καὶ Ανδρία Τρόφωνα, ἀμφότεραι πτυχιούχοι τοῦ Ἱστοριογραφικολογικοῦ Τμήματος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Αὗται, ἀριχθεῖσαι εἰς τὸ Ἰνστιτούτον (ἡ πρώτη τὴν 11ην Ἰουνίου, ἡ δευτέρα τὴν 1ην Ἰουλίου καὶ ἡ τρίτη τὴν 1ην Αὐγούστου), ἤρχισαν ἀμέσως κατατοπιζόμεναι ἐπὶ τῶν εἰς τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς Βενετίας προσφερομένων δυνατοτήτων πρὸς ἔρευναν καὶ τῶν κρατουσῶν συνθηκῶν ἐπιστημονικῆς ἐργασίας. Κατὰ πρῶτον δὲ λόγον ἔλαβον γνῶσιν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τοῦ ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ ὑπάρχοντος πρὸς μελέτην ὕλικου καὶ ἤρχισαν ἐργαζόμεναι ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ καὶ ἀσκούμεναι περαιτέρω εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ἐλληνικῶν καὶ ἰταλικῶν ἐγγράφων. Καθοδηγούμεναι ὑφ' ἡμῶν, ἠδυνήθησαν ἐντὸς σχετικῶς βραχείου χρόνου νὰ ἐκλέξουν καὶ αἱ τρεῖς τὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς τῶν διατριβῆς καὶ νὰ ἀναλάβουν καὶ μικροτέρας ἐργασίας. Οὕτω :

1) Ἡ κ. Ἀρτεμὶς Ξαυθοπούλου - Κυριακοῦ ἐπέλεξεν ὡς θέμα τῆς διατριβῆς τῆς, ἐν συνεννοήσει καὶ μετὰ τοῦ ἀρμοδίου καθηγητοῦ τῆς καὶ ἡμετέρου συναδέλφου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης κ. Ἀπ. Βακαλοπούλου, τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς Βενετικῆς Πολιτείας (1797) καὶ ἐντεῦθεν. Τὸ θέμα εἶναι ἀκριβῶς ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ καὶ ἀρκούντως δυσχερές, ἔνεκα τῆς ἀφθονίας τῶν πηγῶν, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἐν τῷ ἀνεξερευνήτῳ Νέφ Ἀρχεῖῳ τοῦ Ἰνστιτούτου ἀποκειμένων ἐγγράφων. Ἡ κ. Ξαυθοπούλου - Κυριακοῦ ἤρχισε τὴν ἔρευνάν τῆς διὰ τῆς συστηματικῆς ἀποδελτιώσεως τῶν σπουδαιότερων σειρῶν ἐγγράφων, ὡς εἶναι ἡ σειρά τῶν πρακτικῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος (capitolari), τὰ ὁποῖα καὶ διεξῆλθεν ἤδη (τόμ. XIII-XVI—reg 200a - 200d). ἤρχισεν ἐπίσης μελετῶσα τὴν σειρὰν τῶν ταμιακῶν βιβλίων καὶ τῶν οἰκονομικῶν ἐγγράφων τῆς περιόδου ἣ ὁποία τὴν ἀπασχολεῖ. Ὡς πρῶτον δὲ προῖόν τῶν ἐρευνῶν τῆς, συνέταξεν ἤδη κατάλογον τῶν ἀπὸ τοῦ 1790 (ἔτους τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου μητροπολίτου Φιλαδελφείας ἐν Βενετίᾳ Σωφρονίου Κουτούβαλη) καὶ ἐντεῦθεν ἐκλεγέντων καὶ χρηματισάντων ἐφημερίων τοῦ ἐν Βενετίᾳ ὀρθοδόξου ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων, ὅστις κατάλογος καὶ θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸν προσεχῆ τόμον τῶν «Θησαυρισμάτων». Ἡ κ. Κυριακοῦ, ὄριμος ἤδη ἐπιστήμων καὶ γνωστὴ ἐξ ἤδη δημοσιευθεισῶν ἐργασιῶν τῆς, εἰμεθα βέβαιοι ὅτι, μετὰ τὴν μεθοδικότητα καὶ ἐργατικότητα τῆς, θὰ φέρῃ εἰς αἴσιον πέρας τὴν συγγραφὴν τῆς διατριβῆς τῆς. Ἐξ ἄλλου, ἔμπειρος οὕσα, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς τῆς, εἰς ἀρκετὰ θέματα, προσφέρει συχνάκις σημαντικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν γραμματεῖαν τοῦ Ἰνστιτούτου, ἐδέχθη δὲ λίαν προθύμως ν' ἀναλάβῃ καὶ καθήκοντα προσωρινῶ βιβλιοθηκαρίου.

2) Ἡ δ/νίς Μαριάννα Κολυβά ἠθέλησε νὰ διαφωτίσῃ τὴν ἱστορίαν τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος τῆς Ζακύνθου, παρασκευάζουσα διατριβὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ζάκυνθος κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα τῆς Βενετοκρατίας (1479 - 1571)». Παρὰ τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος

υπάρχουσαν (πενιχράν πάντως) βιβλιογραφίαν, είναι βέβαιοι ότι πολλά και σημαντικά ιστορικά μαρτυρία περί τῆς ἐποχῆς ταύτης παραμένουν ἀνεκμετάλλευτοι, ἰδίᾳ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Βενετίας. Ἡ δ/νὶς Κολουβᾶ ἤρχισε συγκεντροῦσα μικρὸν κατὰ μικρὸν τὰς μαρτυρίας ταύτας. Ἀφοῦ ἀπεδελτίωσε πρῶτον ἀρκετοὺς καταλόγους ἑλληνικῶν κωδίκων, ἐκ τῶν ὁποίων ἠντλησεν ἐνδιαφέρον ὑλικόν, τὰς εἰς τὰ «*Diarii*» τοῦ Marino Sanuto, εἰδήσεις, καθὼς καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Κ. Σάθα ἐκδοδόμενα βενετικά ἔγγραφα τῆς περιόδου ταύτης, ἐμελέτησε τὰς ὀλίγας ὑπαρχούσας ἐκθέσεις τῶν Βενετῶν Προνοητῶν περὶ τῆς νήσου καὶ ἤρχισε συγκεντροῦσα ἤδη καὶ τὰ ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ Senato Mar περιεχόμενα ἀνέκδοτα ἔγγραφα. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ δ/νὶς Κολουβᾶ θὰ συγκομίση καὶ πλούσιον καὶ ἐνδιαφέρον ὑλικόν, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ παρασκευάσῃ διατριβὴν παρέχουσαν σημαντικά καὶ κατὰ μέγα μέρος ἄγνωστα μέχρι σήμερον στοιχεῖα. Ἐξ ἄλλου, αὕτη, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ φιλοξενουμένου τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Ἐρζίκου Μοάτσου, παρεσκευάσεν ἐκτενῆ ἐργασίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἐγγραφα (1541-1548) σχετικὰ μὲ τὴν ἀποκατάστασιν Ναυπλιέων καὶ Μονεμβασιωτῶν προσφύγων ἐν Κρήτῃ*».

3) Ἡ δ/νὶς Λυδία Τρύφωνα ἀπεφάσισε τελικῶς, κατόπιν ἰκανῶν ἀμφιταλαντεύσεων, ὀφειλομένων εἰς τὸ ὅτι εἶχον ἐλκύσει τὸ ἐνδιαφέρον τῆς πλείονα τοῦ ἐνὸς καὶ ἐξ ἴσου ἀξιόλογα θέματα, νὰ παρασκευάσῃ διατριβὴν μὲ θέμα «*Ὁ θεσμὸς τοῦ Γενικοῦ Προνοητοῦ εἰς τὴν βενετοκρατορὴν ἐν Κρήτῃ (1569 - 1669)*». Τὸ θέμα τοῦτο εἶναι ἀμελέτητον καὶ, δεδομένης τόσο τῆς σπουδαιότητος τοῦ θεσμοῦ τούτου, ὅσον καὶ τῆς ιστορικῆς σημασίας τῆς ὡς ἄνω ἐποχῆς, ἥτοι τοῦ τελευταίου αἰῶνος τῆς ἐν Κρήτῃ Βενετοκρατίας, ἡ διατριβὴ προμηνύεται λίαν ἐνδιαφέρουσα. Τὸ πλεῖστον τοῦ ὑλικοῦ, ἰδίᾳ δὲ αἱ ἐπίσημοι ἐκθέσεις τῶν Γενικῶν Προνοητῶν, ἀπόκειται ἀνέκδοτον εἰς τὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, ἐνθα ἡ δ/νὶς Τρύφωνα ἤρχισε συλλέγουσα καὶ μελετῶσα συστηματικῶς αὐτό. Πιστεύομεν ὅτι τὰ ἀποτελέσματα καὶ τῆς ἰδικῆς τῆς ἐρευνῆς θὰ εἶναι ἱκανοποιητικά καὶ θὰ τῆς ἐπιτρέψουν ἄνετον καὶ πρωτότυπον διαπραγματευσιν τοῦ θέματός της. Παρὰλλήλως πρὸς τὴν διατριβὴν της, ἡ δ/νὶς Τρύφωνα παρεσκευάσε διὰ τὸν προσεχῆ τόμον τῶν «*Θησαυρισμάτων*» καὶ ἔκδοσιν ἐγγράφων ἐπιλεγέντων ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ Γαβριήλ Σεβήρου.

Θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα ὅτι ἐκ τῶν παλαιῶν ὑποτρόφων τοῦ Ἰνστιτούτου ἡ κ. Φανὴ Μανροειδῆ - Πλουμίδη ἀπεπεράτωσε τὴν περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Βενετίας κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα διατριβὴν της καὶ θὰ ὑποβάλλῃ αὐτὴν εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, εἰς ἣν καὶ διωρίσθη ἤδη ὡς βοηθός, ὁ δὲ κ. Εὐθύμιος Σουλογιάννης μοι παρουσίασεν ἤδη εἰς πρῶτον σχεδιάσμα τὴν περὶ τῆς κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἀνασυσταθείσης ἐν Βενετίᾳ Φλαγγινείου Σχολῆς, ἐργασίαν, τὴν ὅποιαν εἶχεν ἀναλάβει νὰ συνθέσῃ τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὑλικοῦ τοῦ συγκομισθέντος κατὰ τὴν ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ ὀλιγόμυρον διαμονὴν του. Ἀλλὰ καὶ οἱ κ.κ. Γ. Μοσχόπουλος καὶ Ἀθ. Παλιούρας μὲ ἐνημέρωσαν καὶ γραπτῶς καὶ διὰ ζώσης περὶ τῆς ἱκανοποιητικῆς προόδου τῶν ἐργασιῶν τὰς ὁποίας ἀνέλαβον.

2) ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΜΕΝΟΙ, ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΑΙ

Πολλοὶ καὶ ἀξιόλογοι ὑπῆρξαν καὶ κατὰ τὸ 1972 οἱ φιλοξενούμενοι τοῦ Ἰνστιτούτου, τακτικοὶ καὶ ἔκτακτοι, Ἕλληνες καὶ ξένοι. Πολυάριθμοι δὲ ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἐπισκέπται αὐτοῦ.

1) Οἱ κατόπιν προτάσεών μου, δι' ἀποφάσεων τῆς Ἐποπτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἰνστιτούτου, προσκληθέντες καὶ ἐλθόντες ὡς φιλοξενούμενοι ὑπῆρξαν οἱ ἀκόλουθοι: α) Ὁ κ. Ἐρζίκος Μοάτσος, ἐπίτιμος δικηγόρος καὶ ἱστοριοδίφης, β) ὁ κ. Ἰωάννης Γιαννόπουλος, διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφικῆς

Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, γ) ὁ κ. Νικόλαος Παναγιωτάκης, τακτικός καθηγητῆς τῆς Μεσαιωνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων καὶ δ) ὁ κ. Νικόλαος Δρανόδakis, τακτικός καθηγητῆς τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης καὶ Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων (καὶ νῦν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν). Κατωτέρω προβαίνομεν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ὑφ' ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν διεξαχθεῖσων ἐρευνῶν².

α) Ὁ κ. Ἐρρίκος Μοάτσος, ἐργασθεὶς ἐν Βενετία ἐπὶ ἐξάμηνον (20 Μαΐου - 19 Νοεμβρίου), ἠδυνήθη καὶ τὴν φορὰν ταύτην νὰ ἀγάγῃ εἰς αἴσιον πέρας ἐπιπόνους καὶ δυσχερεῖς ἐργασίας. Ἡ κυριωτέρα ἐκ τούτων ὑπῆρξεν ἡ παρασκευὴ τῆς ἐκδόσεως τοῦ εἰς τὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας σωζομένου εἰς ἰταλικὴν γλῶσσαν πρωτοκόλλου τοῦ νοταρίου τοῦ Ρεθύμνου Γεωργίου Τρωίλου (Notai di Candia, b. 276), περιλαμβάνοντος ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔγγραφα, τῶν ἐτῶν 1585 - 1600. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἱστορίαν, τὰς οἰκογενεῖας καὶ τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς κρητικῆς ταύτης πόλεως ἐπὶ Βενετοκρατίας, δεδομένου μάλιστα ὅτι ὀλιγίστων ἄλλων νοταρίων τοῦ Ρεθύμνου διεσώθησαν τὰ πρωτόκολλα. Διὰ τοῦτο καὶ εἶχμεν προμηθευθῆ φωτογραφίας τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ Τρωίλου τὰς ὁποίας ἐθέσαμεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κ. Μοάτσου. Οὗτος μετέγραψε καὶ ἐδακτυλογράφησεν ἐπιμελῶς πάντα τὰ ἔγγραφα, ἀκολούθως δὲ συνέταξεν ἀλφαβητικὸς πίνακας τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῶν τοπωνυμίων, ὡς καὶ τῶν ἐν τῷ ἰταλικῷ κειμένῳ ἀπαντώντων ἑλληνικῶν ὄρων. Τοιουτοτρόπως, μετὰ τὴν ὑπολειπομένην σύνταξιν προλόγου καὶ συντόμων σχολίων, ἡ ἐργασία θὰ εἶναι ἐτοιμὴ πρὸς ἐκδόσιν. Ἐκ τῶν ἐγγράφων τοῦ Τρωίλου 15 εἶναι διαθῆκαι, 45 προικοσύμφωνα, 11 ἀγοραπωλησίαι ἀκινήτων καὶ τὰ ὑπόλοιπα ποικίλου περιεχομένου.

Πλὴν τῆς παρασκευασθείσης ταύτης ἐκδόσεως, ὁ κ. Μοάτσος ἀνεῦρεν εἰς κώδικα τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης καὶ ἀντέγραφεν ἀνέκδοτον καὶ ἄγνωστον κατάλογον τῶν ἐπὶ Βενετοκρατίας νοταρίων τῆς Κρήτης, τῶν ὁποίων τὰ πρωτόκολλα μετεφέρθησαν εἰς τὴν Βενετίαν μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατάληψιν τῆς νήσου. Ὁ κατάλογος, συνταχθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, περιλαμβάνει καὶ τὰ ὀνόματα 36 τοῦλάχιστον νοταρίων, τὰ πρωτόκολλα τῶν ὁποίων, ἐνῶ διεσώζοντο κατὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεως αὐτοῦ, δὲν ἐμφανίζονται σήμερον ὡς ὑπάρχοντα εἰς τὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας. Εἶναι λοιπὸν κατὰ τοῦτο ἐνδιαφέρων, διότι ἐνδέχεται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν αὐτῶν. Τὸν κατάλογον θὰ ἐκδόσῃ ὁ κ. Μοάτσος εἰς μελέτημά του. Τέλος, ἐκ διαφόρων κωδίκων τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης ὁ κ. Μοάτσος ἀντέγραψε καὶ συνέταξε κατάλογον τῶν ἀξιωματῶν καὶ τῶν δημοσίων λειτουργημάτων ἐν τῇ βενετοκρατουμένῃ Κρήτῃ, μὲ πληροφορίας περὶ τοῦ τρόπου ἐκλογῆς ἐκάστου ἀξιωματοῦχου, τῶν προσόντων αὐτοῦ, τοῦ χρόνου τῆς θητείας καὶ τῶν καθηκόντων του. Διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Μοάτσου παρασκευασθεισῶν ἐν Βενετία ἐργασιῶν, τὰς ὁποίας οὗτος μὲ ὑποδειγματικὴν ἀνιδιοτέλειαν θέτει εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς μελετητοῦ, ἀπεδείχθη πόσον ἐπωφελὲς εἶναι τὸ σύστημα τῆς κατ' ἐπανάληψιν φιλοξενίας τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ἕνεκα τῆς ἀξιοποιήσεως τῆς προηγουμένης κτηθείσης πείρας του.

β) Ὁ κ. Ἰωάννης Γιαννόπουλος, ἐργασθεὶς ἐπὶ δίμηνον (10 Ἰουλίου - 9 Σεπτεμβρίου), ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῆ τῆς εἰδικότητός του ὡς τουρκολόγου, διὰ νὰ ἐρευνήσῃ θέματα τῆς ἱστορίας τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ εἰς τὰς πρὸς τοὺς Τούρκους σχέσεις ἢ συγκρούσεις του, τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἐν

2. Δυστυχῶς, ὁ ἐπίσης προσκληθεὶς κ. Στέφανος Παπαδόπουλος, τακτικός καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας τῶν Νεωτέρων Χρόνων τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἔλθῃ ἐφέτος.

Βενετία ἀνεκδότου ἀρχαιακού ὕλικου. Ὡς τοιοῦτον δὲ θέμα, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ἀφιέρωσε τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου του, ἐπέλεξε τὴν Κρήτην κατὰ τὸν βενετοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1570 - 1573, ἐξικνούμενος μέχρι τῆς εἰς τὴν νῆσον ταύτην σημαντικῆς ἀποστολῆς τοῦ *Giaco mo Foscarini* ὡς Γενικοῦ Προνοητοῦ (Μάϊος 1574).

Ἡ ἱστορία τῶν ἐτῶν τούτων παρουσιάζει σημαντικὸν ἐνδιαφέρον καὶ παρέχει τὴν δυνατὴν πολυπλευρὸν ἐξετάσεως πολλῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων, οἷα ὁ εἰς τὴν Κρήτην ἀντίκτυπος τοῦ τουρκικοῦ πολέμου διὰ τὴν Κύπρον, ὁ διάχυτος κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα φόβος ἀλώσεως καὶ τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ἡ κατάληψις καὶ πυρπόλησις τῆς πόλεως τοῦ Ρεθύμνου ὑπὸ τοῦ *Uluz Ali* (Ἰουνίος 1571), ἡ μετ' αὐτὴν ἐξέγερσις τῶν χωρικῶν τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἀμαρίου, τὴν ὁποίαν κατέστειλεν ὁ Ματθαῖος Καλλέργης, τὰ ἀπάνθρωπα μέτρα τοῦ Γενικοῦ Προνοητοῦ Κρήτης *Marino Cavalli* ἐναντίον τῶν ἀνυποτάκτων Σφακιανῶν, αἱ καταχρήσεις τῶν Βενετῶν εὐγενῶν εἰς βάρους τοῦ ἐντοπίου στοιχείου, τὰ μέτρα ὀχρωσέως καὶ ἀναδιοργανώσεως τῆς Κρήτης διὰ τὸν κίνδυνον τῶν Τούρκων κ.λπ. Ὁ κ. Γιαννόπουλος ἠδυνήθη νὰ συλλέξῃ περὶ τῶν θεμάτων τούτων ἱκανὸν ἀνεκδότον ἀρχαιακὸν ὕλικόν, ἰδίως ἐκ τῶν σειρῶν *Senato Secreta, Senato Disparci — Provveditori da Terra e da Mar, Consiglio dei X (Parti Secrete καὶ Capi del Consiglio), Maggior Consiglio καὶ Senato Relazioni*, τῶν σωζομένων εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας. Ἐμελέτησεν ἐπίσης ἐν τῇ Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκῃ καὶ ἐν τῷ Μουσείῳ *Correr* τὰς χρονογραφίας τοῦ *Andrea Corner* καὶ τοῦ *Antonio Tri van*, τὰς ἐκθέσεις τοῦ *Marino Cavalli*, τοῦ *Luca Michiel* καὶ τοῦ Ματθαίου Καλλέργη, τὴν Στατιστικὴν τοῦ Καστροφύλακα κ.ἄ. Τὸ συγκομισθὲν ὕλικόν θὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸν κ. Γιαννόπουλον πρὸς σύνταξιν ἐιδικῆς μονογραφίας.

Ἀλλὰ, πλὴν τοῦ ὕλικου τούτου, ὁ κ. Γιαννόπουλος ἀνεῦρεν εἰς τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς Βενετίας καὶ ἄλλα περὶ ἐιδικωτέρων θεμάτων ἀνεκδοτὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα ἐφωτογράφησε καὶ ἐλλίξει νὰ ἐκδώσῃ προσεχῶς διὰ τῶν «Θησαυρισμάτων». Τοιοῦτοτρόπως ἡ πρώτη του ἐρευνητικὴ ἐργασία ἐν Βενετίᾳ ὑπῆρξε λίαν ἀποδοτικὴ.

γ) Ὁ κ. Νικόλαος Παναγιωτάκης, ἐργασθεὶς καὶ οὗτος ἐπὶ δίμηνον (ἀπὸ Ἰουλίου μέχρι Σεπτεμβρίου), ἠσχολήθη κατὰ κύριον λόγον μὲ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐπαλήθευσιν στοιχείων καὶ τὴν συμπληρωματικὴν μελέτην θεμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον προκύψει ἐκ τῶν ἐν Βενετίᾳ ἐρευνητῶν του κατὰ τὸ ἔτος 1968³. Τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου του ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἐπὶ τόπου ἐξέτασιν τῶν χειρογράφων τῶν ἔργων τοῦ Ἀντωνίου Καλλέργη, τοῦ Ἀνδρέα Κορνάρου καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς ἐν Χάνδακι τῆς Κρήτης Ἀκαδημίας τοῦ *Stravaganati* καὶ ἄλλων Κρητῶν λογίων τοῦ *ΙΣΤ'* καὶ τοῦ *ΙΖ'*, αἰ., ὡς καὶ εἰς τὴν ἀναζήτησιν νέων βιογραφικῶν στοιχείων αὐτῶν εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας. Ἐκ τῆς γενομένης ἐρευνῆς ἀπεκόμισεν ἐνδιαφέρον νέον ὕλικόν, ἰδίᾳ ἐκ τῶν νοταριακῶν ἀρχείων τῆς Κρήτης, διὰ τοὺς λογίους τῶν μέσων τοῦ *ΙΣΤ'* αἰ. Ἀντώνιον Καλλέργη, Γεώργιον, Ἰωάννην καὶ Θεοδοσίον Κορινθίους, Θωμᾶν Τριβιζάνον, Μᾶρκον Μαμουναῖν.

Ἐξ ἄλλου ὁ κ. Παναγιωτάκης ἤρχισεν ἐργαζόμενος πρὸς συναγωγὴν στοιχείων διὰ τὴν σύνταξιν, ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἐμοῦ, ἀπηκριβωμένων καταλόγων ἀπάντων ἐν γένει τῶν Βενετῶν ἀξιωματούχων τῆς Κρήτης, καταλόγων τῶν ὁποίων πρόδηλος εἶναι ἡ χρησιμότης. Τὸ ἔργον εἶναι βεβαίως ἐκτεταμένον καὶ δυσχερές, παρὰ ταῦτα ὅμως ὁ κ. Παναγιωτάκης ἠδυνήθη νὰ θέσῃ τὰς βάσεις του, συλλέξας ἄφθονον ὕλικόν ἐκ τῶν ἀκολούθων τριῶν πηγῶν, εἰς τὰς ὁποίας θὰ στηριχθῇ

3. Ν. Μ. Παναγιωτάκης. Ἐρευναι ἐν Βενετίᾳ, «Θησαυρίσματα», τόμ. 5 (1968), σ. 45 - 118.

ή σύνταξις τῶν καταλόγων τούτων : 1) Ἐκ τῆς εἰς τὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας σειρᾶς *Segretario alle voci*, ἀποτελουμένης ἐκ 220 τόμων. Πρόκειται περὶ τῶν ἐπισήμων μητρῶν τῆς ὑπὸ τῆς Γερουσίας ἢ τοῦ Μείζονος Συμβουλίου ἐκλογῆς τῶν εὐγενῶν Βενετῶν εἰς τὰ διάφορα ἀξιώματα. Ἡ σειρὰ αὕτη, ἔνθα καταχωρίζονται εἰς εἰδικὰς δι' ἕκαστον ἀξίωμα μερίδας αἱ ἡμερομηνίαι τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀξιωματούχων, τῆς ἀναχωρήσεως ἐκ Βενετίας, τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων, τῆς λήξεως τῆς ὑπηρεσίας καὶ τῆς ἐκλογῆς διαδόχου κ.λπ., εἶναι σχεδὸν πλήρης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1349 καὶ ἐξῆς (πλὴν μικρῶν χασμάτων διὰ τὰ ἔτη 1595 - 1608 καὶ 1612 - 1614) καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἐπισημοτέραν καὶ ἀσφαλεστέραν πηγὴν διὰ τὴν σύνταξιν τῶν ὡς ἄνω καταλόγων. Ὁ κ. Παναγιωτάκης ἀντέγραψε καὶ ἐφωτογράφησεν ἐξ αὐτῆς πάσας τὰς περὶ τῶν ἀξιωματούχων τῆς Κρήτης εἰδήσεις.—2) Ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν *Consigli*. Ταῦτα περιέχουν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐν τῷ Μείζονι Συμβουλίῳ ἐκλογῶν τῶν Βενετῶν ἀξιωματούχων χρονολογικῶς, καθ' ἡμερομηνίαν τῆς ἐκλογῆς. Ἡ πληρესτέρα σειρὰ τούτων, ἐκ 59 τόμων, σώζεται ἐν τῇ Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκῃ εἰς τὰ χειρόγραφα *I t a l. VII, 819 - 871 (=8892 - 8950)* καὶ περιλαμβάνει τὰς ἐκλογὰς ἀπὸ τοῦ 1498 καὶ ἐξῆς ἄνευ χασμάτων. Ὁ κ. Παναγιωτάκης ἠδυνήθη νὰ διεξέλθῃ τοὺς 17 μόνον πρώτους τόμους, ἧτοι μὲχρι καὶ τοῦ *M a r c. I t a l. VII, 829 (=8908)*, τῶν ἐτῶν 1576-1580, καὶ νὰ σταχυολογήσῃ ἐν μέσῳ μυριάδων ὀνομάτων τὸ περὶ τῶν Κρητῶν ἀξιωματούχων ὕλικόν. Ἡ ἔρευνα τῶν ὑπολοίπων τόμων συνεφωνήθη νὰ συνεχισθῇ ὑπ' ἐμοῦ.—3) Ἐκ τῶν σειρῶν τῶν *R e g g i m e n t i*, ἧτοι τῶν συστηματικῶν καταλόγων τῶν ἐκτὸς τῆς μητροπόλεως Βενετῶν ἀξιωματούχων. Πρόκειται περὶ καταλόγων συνταχθέντων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δύο πρώτων σειρῶν, ὑπὸ φιλιστόρων Βενετῶν τοῦ *I Z'* αἰῶνος. Ἡ κατάταξις ἔχει γίνεῖ κατὰ περιοχὰς, προτάσσεται δὲ ἐκάστον ἐπὶ μέρους καταλόγου καὶ σύντομος ἱστορία τοῦ ἀξιώματος. Ἐνα τῶν πολιμιωτέρων κωδίκων τῆς σειρᾶς ταύτης, τὸν *I t a l. VII, 198 (=8383)* Μαρκιανὸν κώδικα, εἶχεν ἀντιγράψει ἤδη καὶ δακτυλογραφήσει χάριν τοῦ Ἰνστιτούτου τὸ 1969 ὁ κ. Ἐρρῖκος Μοάτσος⁴, ὁ δὲ κ. Παναγιωτάκης ἀντέβαλε τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Μοάτσου παρασκευασθὲν ἀπόγραφον πρὸς τὸ πρωτότυπον.

Εἶναι προφανὴς ἡ σημασία καὶ ἡ εὐρύτης τῶν ἐν Βενετίᾳ νέων τούτων ἐρευνῶν τοῦ κ. Παναγιωτάκη, τοῦ ὁποίου, καὶ ἡ ἐνημέρωσις καὶ ἡ ἐρευνητικότης εἶναι ἀξιοθαύμαστοι καὶ μᾶς παρέχουν πολλὰς ἐλπίδας καὶ διὰ τὸ μέλλον.

δ) Ὁ κ. Νικόλαος Δρανδάκης, ἐργασθεὶς καὶ οὗτος ἐπὶ δίμηνον (ἀπὸ Αὐγούστου μέχρις Ὀκτωβρίου), ἠσχολήθη μὲ τὰ ἀκόλουθα θέματα : 1) Ἐμελέτησε, πρὸς παρασκευὴν ἐργασιῶν διὰ τὰ «Θησαυρίσματα», δύο ἀγνώστους μὲχρι σήμερον, χρονολογημένας καὶ ἐνυπογράφους εἰκόνας τοῦ Ἐμμανουὴλ Τζάνε Μπουνιαλῆ, συνεπλήρωσε δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τὴν ἐξέτασιν θεμάτων σχετιζομένων πρὸς αὐτόν, τὰ ὅποια εἶχε θίξει εἰς τὴν περὶ τοῦ Κρητὸς τούτου ἀγιογράφου ἐκδοθεῖσαν τὸ 1962 μονογραφίαν του. Ἐμελέτησεν ἐπίσης, μεταβάς πρὸς τοῦτο εἰς Ρώμην, εἰς τὸ ἰδιωτικὸν μέγαρον τῆς βενετικῆς οἰκογενείας *Volpi*, ἔξ εἰκόνας ἐμπνευσμένας ἐκ θεμάτων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, αἱ ὅποια, μολοντί ἀνυπόγραφοι, δύνανται ν' ἀποδοθοῦν ἀσφαλῶς εἰς τὸν Κρητὰ ἀγιογράφον τοῦ *I Z'* αἰῶνος Θεόδωρον Πουλᾶκην⁵. Εἰς τὴν παρασκευαζομένην ἐργασίαν του ὁ κ. Δρανδάκης θὰ ἀσχοληθῇ καὶ μὲ τὰ εὐρωπαϊκὰ πρότυπα αὐτῶν καὶ θὰ παραθέσῃ καὶ νέας ἀγνώστους περὶ Που-

4. Βλ. «Θησαυρίσματα», τόμ. 6 (1969), σ. 308).

5. Μεταξὺ τούτων μία, παριστώσα τὴν Κιβωτὸν τοῦ Νῶε, εἶναι σχεδὸν ἀπαράλλακτος πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. 87 τῆς συλλογῆς τοῦ ἡμετέρου Ἰνστιτούτου (= ἀριθ. 125 τοῦ καταλόγου Χατζηδάκη), εἰκονίζουσαν τὴν αὐτὴν σκηνὴν καὶ φέρουσαν τὴν ὑπογραφήν τοῦ Πουλᾶκη.

λάκη βιογραφικὰς εἰδήσεις, ἀντληθείσας ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀρχαίων τῆς ἐν Βενετία Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος. — 2) Ἐπεσκέφθη τὴν Βόρειον Ἰταλίαν, διὰ τὰ μελετήσῃ τοιχογραφίας καὶ ψηφιδωτὰ βυζαντινῶν χρόνων σωζόμενα εἰς αὐτὴν καὶ μάλιστα εἰς τὴν Τεργέστην καὶ τὸ *Castelseprio*. Ὡσαύτως ἐπεσκέφθη ἐκ νέου τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Ραβέννης καί, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς Ρώμην μεταβάσεώς του, ἐμελέτησε τὰς τοιχογραφίας τῆς *Santa Maria Antiqua* ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς τοιχογραφίας τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος ἀνεῦρεν εἰς τὴν Δροσιανὴν τῆς Νάξου. — 3) Ἐν Βενετία ἀνεδίφησε χειρογράφους κώδικας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος πρὸς συναγωγὴν ποικίλων ἀγνώστων εἰδήσεων καὶ ἐπεσκέφθη τοὺς ναοὺς τοῦ Ἁγίου Μάρκου, τοῦ *Torcello*, τοῦ *Murano*, τοῦ *San Zan Degollà*, τοῦ *San Giorgio dei Schiavoni*, τῆς *Santa Maria della Salute* καὶ ἄλλους καὶ ἐμελέτησε πίνακας ἐκτεθειμένους εἰς τὴν *Accademia delle Belle Arti* καὶ εἰς τὸ Μουσεῖον *Correr*. — 4) Τέλος, ἐνημερώθη ἐπὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν ζητημάτων τῆς εἰδικότητός του, συμβουλευθεὶς βιβλία μὴ εὐρισκόμενα ἐν Ἀθήναις, τὰ ὁποῖα ἀνεῦρεν εἰς βενετικὰς βιβλιοθήκας, ὡς ἡ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου, ἡ *Μαρκιανή*, ἡ τοῦ Ἰδρύματος *Giorgio Cini* καὶ ἡ τοῦ Μουσείου *Correr*. Θὰ ἀναμείνωμεν μετ' ἐνδιαφέροντος τοὺς καρποὺς τῶν εὐτυχῶν ἐρευνῶν καὶ τῆς ἐγνωσμένης πείρας καὶ ἐπιμελείας τοῦ κ. Δρανδάκη.

II) Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω Ἑλλήνων φιλοξενουμένων, ἐγένοντο δεκτοὶ ὑφ' ἡμῶν καὶ ἐφέτος καὶ ξένοι ἐπιστήμονες ἀσχολούμενοι μὲ θέματα ἐνδιαφέροντα τὸ ἡμέτερον Ἰνστιτούτον, εἰς τοὺς ὁποίους παρεσχέθη φιλοξενία ἄνευ ἀποζημιώσεως. Οὗτοι ἦσαν : α) ἡ δ/νὶς *Raphaelle Collins*, πτυχιούχος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ *Birmingham* τῆς Ἀγγλίας, β) ἡ κ. *Anika Skovran*, διευθύντρια τοῦ Μουσείου *Τοιχογραφιῶν* τοῦ Βελιγραδίου καὶ γ) ἡ δ/νὶς *Brunhilde Imhaus*, πτυχιούχος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς *Toulouse* τῆς Γαλλίας.

α) Ἡ δ/νὶς *Raphaelle Collins*, μαθήτρια τοῦ γνωστοῦ Ἀγγλοῦ νεοελληνιστοῦ καὶ στενῶς πρὸς τὸ ἡμέτερον Ἰνστιτούτον συνδεδεμένου κ. *Alfred Vincent*, διαμείνασα παρ' ἡμῶν ἐπὶ δεκαπενθήμερον (16 - 30 Ἰουνίου), εἶρεν οὕτω τὴν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσῃ διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν *Μαρκιανὴν Βιβλιοθήκην* τὰ χειρόγραφα καὶ τὰ ἔντυπα τοῦ Κρητικοῦ Θεάτρου. Ἰδιαιτέρως ἠσχολήθη μὲ τὴν ἐπιμελείαν Ἀλοῦσιου Γραδενίγνου γενομένην τὸ 1676 ἔκδοσιν τῆς «*Ερωφίλης*» τοῦ Γ. Χορτάτση, τῆς ὁποίας καὶ παρασκευάζει κριτικὴν ἔκδοσιν. Συνεβουλευθῆ καὶ ἐμελέτησεν ἐπίσης ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἰνστιτούτου πολλὰ βιβλία ἀναφερόμενα εἰς τὰς νεοελληνικὰς σπουδὰς καὶ ἠδυνήθη εἰς τὸ περιβάλλον αὐτοῦ ν' ἀσκηθῇ πρακτικῶς εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν γράφει καὶ ὀμιλεῖ καλῶς.

β) Ἡ κ. *Anika Skovran*, φίλη τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ συνεργάτρια τῶν «*Θησαυρισμάτων*», δὲν ἠδυνήθη, ἔνεκα τῶν ἐπαγγελματικῶν τῆς ἀσχολιῶν, νὰ παραμείνῃ πέραν τοῦ πενθημέρου (28 Ὀκτωβρίου - 2 Νοεμβρίου). Κατ'ὄρθωσεν ὅμως, ἐντὸς τοῦ μικροῦ τούτου διαστήματος, νὰ συμβουλευθῇ τὰ περὶ τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς τέχνης πρόσφατα ἀποκτήματα τῆς βιβλιοθήκης μας καὶ νὰ ἐργασθῇ ἐν αὐτῇ πρὸς μελέτην εἰκόνων κρητικῆς τέχνης προσφάτως ἀνακαλυφθεῖσων ὑπ' αὐτῆς εἰς ναὸν τοῦ Κατάρου (*Kotor*) τῆς Γιουγκοσλαβίας. Ἡ κ. *Skovran* ὑπεσχέθη νὰ παρασκευάσῃ περὶ τῶν εἰκόνων τούτων μελέτημα διὰ τὰ «*Θησαυρίσματα*».

γ) Ἡ δ/νὶς *Brunhilde Imhaus*, περὶ τῆς ἐργασίας τῆς ὁποίας διελάβομεν ἤδη ἐν τῇ περυσῇ ἐκθῆσει ἡμῶν⁶, παρέμεινεν εἰς τὸ Ἰνστιτούτον καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηρον τοῦ 1972, ἐπανήλθε

6. Βλ. «*Θησαυρίσματα*», τόμ. 8 (1971), σ. 309.

δὲ ἀπὸ τῆς 12 Νοεμβρίου. Ἡ δ/νις Imhaus συνέχισε μὲ ἄκραν εὐσυνειδησίαν τὴν συλλογὴν τοῦ ὕλικου πρὸς συγγραφὴν τῆς ὑπὸ παρασκευὴν διδακτορικῆς διατριβῆς τῆς μὲ θέμα τοὺς ἐν Βενετία Ἑλληνας ἀπὸ 1204 - 1453. Ἐπειδὴ τὸ θέμα τοῦτο παρουσιάζει διὰ τὸ Ἰνστιτούτον ὅλως ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, ἡ Ἐποπτικὴ αὐτοῦ Ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισεν ἤδη, τῇ προτάσει μου, ὅπως καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος 1973 φιλοξενήσῃ αὐτὴν ἐπὶ τινος μῆρας, κατὰ τὸ ἄρθρον 31 τοῦ Ὁργανισμοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς ἐργασίας ταύτης. Ἐξ ἄλλου ἡ δ/νις Imhaus συνέγραψεν ἤδη διὰ τὰ «Θησαυρίσματα», ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότου ὕλικου ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς Βενετίας, μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «*Les maisons de la Commune dans le district de Candie au XIVe siècle.*»

III) Παράλληλως πρὸς τοὺς ἀνωτέρω ξένους ἐπιστήμονας, τὸ Ἰνστιτούτον ἐφιλοξένησε καὶ Ἑλληνας μελετητὰς ἐλθόντας δι' ὀλίγας ἡμέρας ἢ ἑβδομάδας χάριν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν εἰς Βενετίαν καὶ παρέσχεν εἰς αὐτοὺς πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν. Οὗτοι ἦσαν: α) ὁ κ. Εὐάγγελος Λουτίζος, μελετητὴς καὶ ἐκδότης κυπριακῶν κειμένων, β) ἡ δ/νις Ἀμαλία Κολώνια, πτυχιούχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, γ) ὁ κ. Γεράσιμος Πεντόγαλος, ἰατρὸς καὶ ἱστοριοδίφης ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ δ) ἡ δ/νις Χρυσάνθη Μαλτέζου, διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

α) Ὁ κ. Εὐάγγελος Λουτίζος, παλαιὸς καὶ πολύτιμος φίλος τοῦ Ἰνστιτούτου, εἰργάσθη ἐν αὐτῷ ἐπὶ δεκαήμερον (2 - 13 Ἀπριλίου) πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς ἐκ προγενεστέρων ἐρευνῶν του προελθούσης μελέτης του περὶ ἀνεκδότων ἐπιστολῶν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσάνθου, ἣτις καὶ δημοσιεύεται εἰς τὸν τόμον 9 τῶν «Θησαυρισμάτων». Ὁ κ. Λουτίζος ἐπωφελέθη τῆς εὐκαιρίας, διὰ τὰ συγκεντρώσῃ ποικιλοτρόπως (καὶ διὰ σοβαρᾶς χρηματικῆς δαπάνης) ἔντυπα καὶ χειρόγραφα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Κύπρου ἐπὶ Βενετοκρατίας.

β) Ἡ δ/νις Ἀμαλία Κολώνια, φιλοξενηθεῖσα δις εἰς τὸ Ἰνστιτούτον (ἀπὸ 10 Ἀπριλίου-10 Μαΐου καὶ ἀπὸ 18 - 30 Ἰουλίου), εἰργάσθη εἰς τὰς βιβλιοθήκας καὶ κυρίως εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Βενετίας πρὸς συμπλήρωσιν τῆς συλλογῆς τοῦ ὕλικου διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ὑπ' αὐτῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Στρασβούργου καὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ συναδέλφου κ. Freddy Thiriet παρασκευαζομένης διδακτορικῆς διατριβῆς τῆς μὲ θέμα «*Πόλεις καὶ ὑπαίθριος εἰς τὴν Κεφαλληνίαν κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα*». Οὕτως εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας ἀντέγραψεν ἢ ἐφωτογράφησεν ἔγγραφα σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τῆς ἐκ τῶν σειρῶν *Consiglio di X—Relazioni, Capi del Consiglio di X—Disparci* καὶ *Sindici Inquisitori in Levante*. Ἀντέγραψε τὸ πλεῖστον τοῦ γενικοῦ κτηματολογίου Κεφαλληνίας τοῦ ἔτους 1601, περιέχοντος τὰ ὀνόματα τῶν ἰδιοκτητῶν κατὰ χωρία καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν ὑπ' αὐτῶν κατεχομένων κτημάτων. Εἰς δὲ τὴν Μαρκιανὴν Βιβλιοθήκην ἀντέγραψε τὸ περὶ Κεφαλληνίας τμήμα τῆς γνωστῆς Στατιστικῆς τοῦ Καστροφύλακα, ὡς καὶ τμήματα ἐκ τοῦ «*Sommario delle ducali, parti, ordinii...registrate da Fr. Luchissa*».

γ) Ὁ κ. Γεράσιμος Πεντόγαλος, ἐργασθεὶς ἐπὶ πενθήμερον (1 - 5 Ἰουνίου) εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ εἰς τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, συνεκέντρωσεν ἱκανὸν ὕλικόν περὶ διαφορῶν προσώπων καὶ οἰκογενειῶν τῆς Κεφαλληνίας, τὸ ὅποιον ἤδη ἐχρησιμοποίησε πρὸς συγγραφὴν τῆς μελέτης του «*Παντόγαλοι Σητείας (γενεαλογικὰ καὶ ἄλλα)*»

7. Βλ. σ. 292 - 315 τοῦ παρόντος τόμου.

δημοσιευθείσης προσφάτως εἰς τὰ «Κρητικά Χρονικά», τόμ. 24 (1972), σελ. 177 - 207. Ὁ κ. Πεντόγαλος συνέγραψε καὶ χάριν τῶν «Θησαυρισμάτων» μελέτημα ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἰκογενεῖα Λάσκαρη - Μεγαδοῦκα στήν Κεφαλληνία».

δ) Ἡ δ/νὶς Χρυσάνθη Μαλτέζου παραμείνασα καὶ αὐτὴ μόνον ἐπὶ πενήμηρον (19-24 Νοεμβρίου), εἰργάσθη εἰς τὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας πρὸς συγκέντρωσιν νέων στοιχείων περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει βαίλων τῆς Βενετίας, περὶ τῶν ὁποίων ἐπραγματεύθη, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ παρασκευασθεῖσαν διδακτορικὴν τῆς διατριβὴν (Ἀθήναι, 1970).

IV) Καὶ κατὰ τὸ 1972 ἤλθεν ἐκ νέου εἰς τὴν Βενετιανὴν ἰδίαις δαπάναις καὶ εἰργάσθη ἐθελοντικῶς ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἰνστιτούτῳ ὁ κ. Ἰωάννης Σκουλᾶς πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς παρασκευαζομένης, τῇ συνεργασίᾳ μου, ἐκδόσεως τῶν βιβλίων γάμων (1598 - 1815) τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Βενετίας. Ἐλπίζω ὅτι θὰ δυνηθῶ ταχέως νὰ ἐξεύρω τὸν χρόνον πρὸς ἀποπεράτωσιν καὶ ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μου πλευρᾶς τοῦ ἔργου τούτου καὶ παράδοσιν αὐτοῦ εἰς τὸ τυπογραφεῖον.

V) Πολύριθμοι ὑπῆρξαν καὶ κατὰ τὸ 1972 οἱ ἐπισκέπται τοῦ Ἰνστιτούτου, Ἕλληνες καὶ ξένοι, οἵτινες ἐπέδειξαν ἐνδιαφέρον διὰ τὰς συλλογὰς του, τὰ μνημεῖα του καὶ τὴν ἐν αὐτῷ συντελουμένην ἐργασίαν. Ἐξ αὐτῶν ἄς μνημονευθοῦν ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καθηγ. κ. Γρηγορίου Κασιμάτη, τῶν πανεπιστημιακῶν καθηγητῶν κ.κ. Ζωὶ Ἀγκοῦ, Peter Topping, Ἰω. Πολυγῆν, Δημ. Φατούρου, Γ. Σαββίδη, Ρ. Ρηγοπούλου καὶ Γ. Κοκκινάκη, τοῦ ὑφηγητοῦ κ. Γρηγ. Ααρντζάκη, τῶν βυζαντινολόγων ἐρευνητῶν κ.κ. Δημ. Πολέμη καὶ Α. Στυλιανοῦ, τοῦ Πρέσβευς κ. Δημ. Βελισσαροπούλου, τοῦ Επιθεωρητοῦ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Κωνστ. Μαργέλη, τοῦ Συμβούλου Πρεσβείας κ. Ἄνδρ. Μεταξᾶ, τοῦ Γενικῶν Προξένων κ.κ. Λεωνίδα Μαυρομαχάλη καὶ Μιχ. Παπαγεωργίου, τῶν στρατιωτικῶν ἀκολούθων Πρεσβείας κ.κ. Γεωργ. Παπατριανταφύλλου καὶ Κωνστ. Μπάρκα, τοῦ Προξένου κ. Περικλ. Τσαμούλη, τοῦ Προέδρου τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν στρατηγοῦ κ. Ἀχιλλ. Τάγαρη καὶ τοῦ θεοφιλ. Ἐπισκόπου Κρατείας κ. Γενναδίου. Μὲ ἰδιαίτερον χαρὰν ἐδέχθημεν τὴν ἐπίσκεψιν καὶ τῶν παλαιῶν ὑποτρόφων τοῦ Ἰνστιτούτου κ.κ. Ν. Μοσχονᾶ, Γ. Μοσχοπούλου καὶ Ε. Σουλογιάννη.

3) ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Κατὰ τὸ 1972 ἐξεδόθη ὁ τόμος 8 (1971) τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου «Θησαυρισματα», ἐκ σελίδων 340 καὶ 22 ὀλοσελίδων πινάκων, ὀγκωδέστερος πάντων τῶν προηγουμένων. Καὶ εἰς τὸν τόμον τοῦτον συνεργάζονται πλὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ πολλοὶ ξένοι ἐπιστήμονες. Ἀπεπερατώθη ἐπίσης ἡ ἐκτύπωσις, εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις τυπογραφεῖα τῶν Ἀδελφῶν Μυρτίδη, τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 δημοσιεύματος τῆς «Βιβλιοθήκης» τοῦ Ἰνστιτούτου, ἦτοι τοῦ ἔργου τοῦ καθηγητοῦ κ. Β. Ν. Τατάκη «Γεράσιμος Βλάχος ὁ Κρητὴς (1605/7 - 1685), φιλόσοφος, θεολόγος, φιλόλογος», τὸ ὅποιον ὅμως, διὰ λόγους καθαρῶς τεχνικούς, θὰ κυκλοφορήσῃ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ προσεχοῦς ἔτους.

Ὑπὸ ἐκτύπωσιν εὐρίσκεται ὁ τόμος 9 (1972) τῶν «Θησαυρισμάτων», ὅστις ἐπίσης θὰ κυκλοφορήσῃ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1973 καὶ θὰ περιλαμβάνῃ ὑπὲρ τὰς 340 σελίδας καὶ 27 ὀλοσελίδους πίνακας. Παρασκευάζεται ἐπίσης ἰδιαίτερος τόμος ὑπὸ τὸν τίτλον «Μνημόσυνον Σοφίας Ἀντωνιάδη», ὅστις θὰ περιλάβῃ περὶ τὰς τριάκοντα ἐργασίας Ἑλλήνων καὶ ξένων ἐρευνητῶν ἀφιερωμένας εἰς τὴν μνήμην τῆς πρώτης διευθυντρίας τοῦ ἡμετέρου Ἰνστιτούτου, τὴν ὁποίαν ἐθρηνήσαμεν τὴν 25ην τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου. Τῶν ἐργασιῶν τούτων θὰ προταχθῇ βιογραφία τῇ

έκλιπούσης μετὰ καταλόγου τῶν ἔργων τῆς, ἔνθα θὰ ἐξαρθοῦν προσηκόντως καὶ αἱ πρὸς τὸ Ἰνστιτούτου σπουδαῖαι ὑπηρεσίαι τῆς κατὰ τὴν πρώτην δεκαετίαν τῆς δράσεώς του. Ἡ ὄλη τοῦ τόμου τούτου, ὅστις θὰ εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθ. 6 δημοσίευμα τῆς «Βιβλιοθήκης» τοῦ Ἰνστιτούτου, συνεκεντρώθη σχεδὸν ἐξ ὀλόκληρου καὶ θὰ παραδοθῆ εἰς τὸ τυπογραφεῖον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1973.

Περὶ τῶν ἐκτυπωθεισῶν εἰς δελτία ἐγχρώμων εἰκόνων τοῦ Μουσείου καὶ περὶ τοῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἰταλικὴν ἐκδοθέντος διαφημιστικοῦ τεύχους τοῦ Ἰνστιτούτου θὰ διαλάβωμεν κατωτέρω εἰς τὸ περὶ τοῦ Μουσείου κεφάλαιον⁸. Σημειοῦμεν μόνον ἐνταῦθα ὅτι ἐν τέλει τοῦ τεύχους τούτου παρεθέσαμεν ἀναγραφὴν πασῶν τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ ἢ ὑπὸ συνεργατῶν αὐτοῦ ἐκπονηθεισῶν, τῶν ὁποίων ἔχομεν προγραμματίσει τὴν προσεχῆ ἔκδοσιν.

Κατὰ τὸ 1972 οὐδεμιᾶς χορηγίας ἐτύχομεν διὰ τὰς ἐκδόσεις μας. Εὐχόμεθα ὅπως κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ὑπάρξωμεν εὐτυχέστεροι.

Εἶναι εὐχάριστον ὅτι ὁ δείκτης τῶν πωλήσεων τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Ἰνστιτούτου ἐξακολουθεῖ σημειῶν διαρκῆ ἄνοδον.

4) ΜΕΡΙΜΝΑ ΔΙΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ, ΑΡΧΕΙΩΝ, ΕΙΚΟΝΩΝ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ. — ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΚΑΤΑΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΕΤΗΡΙΩΝ. — ΜΕΡΙΜΝΑ ΔΙ' ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΕΝ ΙΤΑΛΙΑΙ,

α) Βιβλιοθήκη. — Ἐπειδὴ τόσον αἱ παλαιαὶ ὅσον καὶ αἱ νεωστὶ κατασκευασθεῖσαι βιβλιοθήκαι εἶχον καταστῆ καὶ πάλιν ἀνεπαρκεῖς, ἠγοράσθησαν καὶ ἐτοποθετήθησαν εἰς τὰς δύο πλευρὰς τοῦ ὑπὸ τὸν φωταγωγὸν ἰσογείου χώρου τῆς Βιβλιοθήκης μετὰλλιναι βιβλιοθήκαι τύπου Lips-Vago, ὕψους 2,20 μ. καὶ συνολικοῦ μήκους δώδεκα μέτρων. Τοιοῦτοτρόπως κατέστη δυνατὸν ἀφ' ἑνὸς ν' ἀραιώσωμεν τὰ βιβλία καὶ ἀφ' ἑτέρου ν' ἀπομακρύνωμεν καὶ τὴν μόνην ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐναπομείνασαν ἀκαλαίσθητον βιβλιοθήκην τῶν περιοδικῶν. Ἡ αἴθουσα αὕτη τῆς Βιβλιοθήκης, εὐπαρουσίαστος καὶ πλήρως ἐξοπλισθεῖσα νῦν διὰ βιβλιοθηκῶν, κατέστη ἱκανὴ νὰ δέχῃται ἀνέτως τὰ νέα εἰσερχόμενα βιβλία δι' ἀρκετὰ ἔτη. Ἡ ἔλλειψις βιβλιοθηκαρίου ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι πάντοτε αἰσθητή, ἀφ' ὅτου μάλιστα καὶ ὁ ἐκτάκτως χρησιμοποιηθεὶς ὡς εἰδικευμένος εἰς τὴν βιβλιοθηκονομίαν διδάκτωρ κ. Γεώργιος Πλουμίδης, διορισθεὶς ἐπιμελητῆς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, ἐγκατέλειπεν ὀριστικῶς τὴν Βενετίαν. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην προσεπαθήσαμεν νὰ θεραπεύσωμεν προσωρινῶς διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῆς ὑποτρόφου ἐρευνητρίας κ. Ἀρτέμιδος Ξανθοπούλου - Κυριακοῦ, ἣτις ἀνέλαβε μετὰ προθυμίας καὶ ζήλου τὴν ταξινόμησιν τῶν νέων εἰσερχομένων εἰς τὴν Βιβλιοθήκην βιβλίων καὶ τὴν καταλογογράφωσιν αὐτῶν.

β) Χειρογράφοι (φιλολογικοὶ) κώδικες. — Μετὰ τὸν ἐκδοθέντα πέρυσι κατάλογον τῶν ἑλληνικῶν χειρογράφων τοῦ Ἰνστιτούτου⁹, ὑπολείπεται μόνον ἡ ἰδιαιτέρα μελέτη τῶν πολλῶν μουσικῶν καὶ τῶν ὀλίγων σλαβικῶν κωδίκων. Δυστυχῶς δὲν ἀνευρέθησαν εἰσέτι τὰ κατάλληλα πρόσωπα ἅτινα θὰ ἦσαν διαθεμιμένα νὰ προβοῦν εἰς αὐτήν.

Κρίνομεν σκόπιμον ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα ὅτι τὸν ὑπ' ἀριθ. 8 ἑλληνικὸν κώδικα τοῦ Ἰνστιτούτου, αὐτόγραφον καὶ περιέχοντα ἔργον τοῦ Ἰωάννου Ναθαναήλ, λίαν δὲ ἐφθαζόμενον, ἐδέχθη νὰ ἐπισκενάσῃ προθύμως καὶ ἄνευ ἀμοιβῆς τὸ ἐν Ρώμῃ Istituto di patologia del libro «Alfonso

8. Βλ. κατωτέρω, σ. 332.

9. Βλ. «Θησαυρίσματα», τόμ. 8 (1971), σ. 249 - 273.

Gallo), πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὁποίου ὀφείλομεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐντεῦθεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας.

γ) Ἐπίσημα πατριαρχικὰ γράμματα. — Ἡ σύνταξις τοῦ καταλόγου τῶν ἐπισήμων πατριαρχικῶν γραμμάτων τῆς συλλογῆς τοῦ Ἰνστιτούτου ἐσημείωσεν ἐφέτος μικρὰν μόνον πρόδοον, ἐλπίζομεν ὅμως νὰ περατωθῇ προσεχῶς.

δ) Ἀρχεῖα. — Ἐκτὸς τῶν ἐν τόμῳ 8 (1971) τῶν «Θησαυρισμάτων» ἐκδοθέντων ἢ χρησιμοπονηθέντων ἐγγράφων τοῦ Παλαιοῦ Ἀρχείου τοῦ Ἰνστιτούτου ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ ἐργασθέντων ἐρευνητῶν Ἀθ. Παλιούρα, Ν. Μ. Παναγιωτάκη, Α. Λ. Vincent, Φανῆς Μανροειδῆ - Πλουμίδη καὶ Μ. Ι. Μανούσακα, ἔγγραφα τοῦ ἀρχείου τούτου ἐξεδόθησαν ἢ ἐχρησιμοποιήθησαν προσφάτως καὶ εἰς ἄλλας ἐργασίας¹⁰. Τὸ ἐκ τοῦ reg. 82 ἐπίσης προερχόμενον αὐτόγραφον τεύχος χρονικῶν σημειωμάτων καὶ δοσοληπιῶν τοῦ Γαβριὴλ Σεβήρου (νῦν ἑλλην. κῶδιξ 14α τοῦ Ἰνστιτούτου) ἐκδίδεται ὁλόκληρον ὑπὸ Μ. Ι. Μανούσακα εἰς τὸν τόμον 9 (1972) τῶν «Θησαυρισμάτων»¹¹. Τῇ συνεργασίᾳ τῶν ὑποτρόφων συνεχίζομεν βαθμηδὸν τὴν λεπτομερεστέραν ἐντὸς τῶν φακέλων κατάταξιν τῶν ἐγγράφων τοῦ Παλαιοῦ Ἀρχείου. Ἐν τῷ Νέῳ Ἀρχεῖῳ ἤρχισεν ἐργαζομένη πρὸς συλλογὴν ὕλικου διὰ τὴν διατριβὴν τῆς ἡ κ. Ἄρτεμις Ξανθοπούλου - Κυριακοῦ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, μετὰ τὴν γενομένην κεφαλαϊώδη αὐτοῦ κατάταξιν, προβαίνει αὕτη εἰς μερικωτέρας κατατάξεις τῶν ἐγγράφων, αἱ ὁποῖαι πάντοτε εἶναι χρήσιμοι. Μόνον ὅμως διὰ τοῦ διορισμοῦ εἰδικῶν ἀρχειονόμων θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ συντελεσθῇ ἡ πλήρης κατάταξις τῶν ἀρχείων τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἡ σύνταξις καταλόγου τῶν ἐγγράφων αὐτῶν, διότι τιοιαῦτα ἔργα ἀπαιτοῦν, ὡς εἶναι εὐνόητον, μακρὰν καὶ συνεχῆ ἀπασχόλησιν.

ε) Μουσεῖον καὶ εἰκόνας. — Τὸ πρῶτον τῶν τριῶν σοβαρωτέρων καὶ ἐπειγόντων προβλημάτων τοῦ Μουσείου τῶν εἰκόνων, ἦτοι τὸ τῆς διασφάλισεως αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ὀλοῶν καὶ συγχροτέρων καθισταμένων ἐν Ἰταλίᾳ κλοπῶν ἔργων τέχνης, ἐλύθη ἐντεχνῶς ἐφέτος κατὰ τρόπον ριζικὸν διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως ἠλεκτρικῆς συσκευῆς αὐτομάτου συναγεροῦ συνδεομένης τηλεφωνικῶς καὶ μετὰ τῆς κεντρικῆς ἀστυνομίας. Τοῦτο ἐπετεύχθη χάρις εἰς τὴν ἔκτακτον ἐπιχορήγησιν τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐκαλύφθη ἡ ἀπαιτηθεῖσα δαπάνη. Ἐλπίζομεν ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς ἔτους νὰ λύσωμεν καὶ τὸ δεῦτερον σοβαρὸν πρόβλημα, ἦτοι τὸ τῆς συνεχοῦς παρακολουθήσεως τῆς καταστάσεως τῶν εἰκόνων καὶ τοῦ καθαρισμοῦ, τῆς στερεώσεως καὶ τῆς ἐπισκευῆς αὐτῶν ὑπὸ ὑπευθύνου εἰδικοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἔχομεν ἤδη ἔλθει εἰς διαπραγματεύσεις. Ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον σοβαρὸν θέμα, ἦτοι τὸ τῆς ἐγκαταστάσεως κλιματισμοῦ εἰς τὸν χῶρον τοῦ Μουσείου, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀντιμετωπισθῇ ἐντὸς τῶν προσεχῶν ἐτῶν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ Μουσείου ἀνῆλθεν ἐφέτος εἰς 1621 ἔναντι 1437 τοῦ προηγουμένου ἔτους. Ἐδέχθημεν καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος τὴν ὁμαδικὴν ἐπίσκεψιν τελειοφοίτων ἐκδρομῶν διαφόρων πανεπιστημιακῶν σχολῶν, ἦτοι τὴν 12 Ἰουλίου τῶν τῆς Θεολογικῆς Σχο-

10. Μ. Ι. Μανούσακα. Τὰ κυριώτερα ἔγγραφα (1536 - 1599) γιὰ τὴν οἰκοδομὴν καὶ τὴ διακόσμηση τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων τῆς Βενετίας, ἐν τόμῳ «Εἰς μνήμην Παναγιώτου Α. Μιχαῆλ», Ἀθήναι 1971, σ. 334 - 355. — Giuseppe Cristinelli, Baldassare Longhena architetto del '600 a Venezia, ἄ.τ.ῆ. (Padova 1972), σ. 165-172 (Appendice: La progettazione e l'esecuzione delle case per i Greci a San Antonin, 1658 - 1660, ἔγγραφα ἀριθ. 1 - 23). — H. H u n g e r, Markos Bathas, ein griechischer Maler des Cinquecento in Venedig ἐν «Jahrbuch der Oesterreichischen Byzantinistik», τόμ. 21 (1972), σ. 131 - 137.

11. Βλ. σ. 7 - 67 τοῦ παρόντος τόμου.

λης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὑπὸ τὸν καθηγητὴν κ. Ἡλ. Οἰκονόμου καὶ τῶν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων ὑπὸ τοὺς καθηγητὰς κ.κ. Ν. Δραδάκη, Ν. Παπαγιωτάκη καὶ Χρ. Φράγκον καὶ τὴν 16ην Ἰουλίου τῶν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ὑπὸ τοὺς καθηγητὰς κ.κ. Ἀ. Βακαλόπουλον, Ν. Κονομήν, Δ. Καρατσούλην καὶ Χρ. Χρήστου. Μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν ἐξεναγήσαμεν τοὺς ἐπισκέπτας εἰς τὸ Μουσεῖον, τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τὸ Ἰνστιτούτον.

Τὸ ἐκπονηθὲν πέρυσι σχέδιον ἐκδόσεως εἰκόνων τῆς συλλογῆς τοῦ Ἰνστιτούτου εἰς ἔγχρωμα δελτάρια ἐπραγματοποιήθη ἐφέτος διὰ τῆς ἐκτυπώσεως ἐν Βενετία 19 θεμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 15 εἰς σχῆμα κανονικοῦ δελταρίου καὶ τὰ 4 εἰς διπλάσιον μέγεθος. Τὰ ἐπιμελῶς ἐκτυπωθέντα δελτάρια ἤρχισαν διατιθέμενα εἰς τοὺς ἐπισκέπτας τοῦ Μουσείου καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν, ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἰταλία, καὶ ἐσημείωσαν πολλὴν ἐπιτυχίαν. Ἐλπίζομεν νὰ δυνηθῶμεν νὰ συνεχίσωμεν τὴν τοιαύτην ἐκτύπωσιν δελταρίων καὶ νὰ ὀργανώσωμεν τὴν διάθεσιν αὐτῶν ὡς εὐχετηρίων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταστῇ καὶ προσοδοφόρος.

Μέχρις οὗτο ἀποκτίσωμεν τὸν παρασκευαζόμενον Ὀδηγὸν τοῦ Μουσείου, ἐκρίναμεν χρήσιμον νὰ ἐκτυπώσωμεν καλαίσθητον εἰκονογραφημένον κατατοπιστικὸν τεύχος, ἑλληνιστὶ καὶ ἰταλιστὶ, περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου, τοῦ Μουσείου του καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τῶν εἰκόνων, κειμηλίων καὶ ἀρχείων καὶ ἐν γένει περὶ τῆς λειτουργίας καὶ τῆς δράσεώς του μετὰ καταλόγου τῶν ἐκδόσεων αὐτοῦ. Ἐλπίζομεν νὰ παρουσιάσωμεν προσεχῶς τὸ χρήσιμον εἰς τοὺς ἐπισκέπτας καὶ τοὺς μελετητὰς τεύχος τοῦτο καὶ εἰς τὴν ἀγγλικὴν ἢ καὶ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν.

στ) Φωτογραφικὸν ἀρχεῖον. — Εἰς τὸ φωτογραφικὸν ἀρχεῖον προσετέθησαν καὶ ἐφέτος νέα μικροταινία (=Μ 64-65) καὶ φωτογραφία (=Φ 185-254) ἐξ ἐγγράφων, χειρογράφων καὶ εἰκόνων.

ζ) Λιβόρον. Πλὴν τοῦ ἐκ τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου διατεθέντος διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἑλληνικοῦ κοιμητηρίου ποσοῦ ἐκ 300.000 λιρ. Ἰταλ., ἐχορηγήθησαν ἐκτάκτως ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, κατόπιν ἐνεργειῶν μας, 3.500.000 λιρ. Ἰταλ. πρὸς ριζικὴν ἀνακαίνισιν τῆς κατοικίας τοῦ φύλακος τοῦ κοιμητηρίου. Ὑπολείπεται νῦν ἡ ἐπισκευὴ τῆς στέγης τοῦ ἐν τῷ κοιμητηρίῳ ἱεροῦ ναοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκονται τάφοι ἐπιφανῶν Ἑλλήνων καὶ σημαντικῶν ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν. Ἐλπίζομεν ὅτι θὰ καταστῇ καὶ τοῦτο δυνατὸν προσεχῶς δι' ἄλλης ἐκτάκτου χορηγίας.

5) ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἰνστιτούτου εἰσῆχθησαν κατὰ τὸ 1972 τετρακόσια νέα βιβλία ἢ τεύχη (ἀριθ. εἰσαγ. 3301 - 3700) προελθόντα ἐξ ἀγορᾶς, δωρεῶν ἢ ἀνταλλαγῶν. Ἐκ τῶν δωρητῶν σημειοῦμεν μόνον τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, τὴν Ἱστορικὴν καὶ Ἐθνολογικὴν Ἑταιρείαν τῆς Ἑλλάδος, τὴν Fondazione G. Gini, τοὺς κ.κ. André Grabar, Ἀ. Ξυγγόπουλον, Γ. Ζώραν, Γ. Σπυριδάκη καὶ τὴν κ. Ὀλγαν Κ. Μέρτζιου - Bottacin. Ἰδιαιτέρως σημαντικὴ εἶναι ἡ συμφωνηθεῖσα ἀγορὰ ὑφ' ἡμῶν σειρῶν ὠρισμένων σπανίων περιοδικῶν, ὡς τῶν «Byzantinisch - Neugriechische Jahrbücher», τῆς «Revue de l'Orient Latin», τῶν «Echos d'Orient» καὶ ἄλλων. Αναμένομεν ὅμως πάντοτε τὴν γενναίαν ἐκείνην χορηγίαν, ἢ ὅποια καὶ μόνη θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πλήρωσιν τῶν μεγάλων κενῶν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἰνστιτούτου.

6) ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Κατὰ τὸ 1972 διοργανώσαμεν ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ δύο διαλέξεις διαπρεπιῶν Γάλλων ἐρευνητῶν. Ἡ πρώτη ἐγένετο τὴν 21 Μαρτίου ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἱστορικοῦ τῆς Βενετίας κ. *Freddy Thiriet* καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου, μὲ θέμα «Ὁ ρόλος τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν βυζαντινὴν σκέψιν» καὶ ἡ δευτέρα ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς βυζαντινολόγου κ. *André Grabar*, ἀκαδημαϊκοῦ καὶ ὁμοτίμου καθηγητοῦ τοῦ *Collège de France*, μὲ θέμα «Ἡ εἰκόνογραφία τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων» καὶ μὲ προβολὰς ἐγχρόμων εἰκόνων. Ἀμφότεραι αἱ διαλέξεις ἐσημείωσαν μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ὁ καθηγητὴς κ. *Grabar* μάλιστα ὑπεσχέθη ν' ἀναπτύξῃ τὸ θέμα τῆς διαλέξεώς του εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον, τὸ ὁποῖον συνεφωνήσαμεν νὰ περιληφθῇ εἰς τὰ δημοσιεύματα τῆς «Βιβλιοθήκης» τοῦ ἡμετέρου Ἰνστιτούτου.

7) ΠΑΡΟΧΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Κατὰ τὰ καθιερωθέντα εἰς τὰς προηγουμένας ἐκθέσεις μας, σημειοῦμεν κατωτέρω τὰ ὄνόματα τῶν πολυαριθμῶν μελετητῶν, Ἑλλήνων καὶ ξένων, οἵτινες, ἢ ἀπηθνήθησαν μακροθὲν εἰς τὸ Ἰνστιτούτον ἢ καὶ ἤλθον καὶ εἰργάσθησαν ἐν αὐτῷ πρὸς συλλογὴν στοιχείων ἢ ἐπίλυσις προβλημάτων ἐπὶ ἀπασχολούντων αὐτοὺς ἐπιστημονικῶν θεμάτων.

Δι' ἀλληλογραφίας ἐδόθησαν πληροφορίες εἰς τὸν Ἀκαδημαϊκὸν κ. Γ. Α. Μέγαν (Ἀθήναι) περὶ τῆς γραφῆς τοῦ κώδικος *Marc. gr. IX, 17* (1247), περιέχοντος τὴν «Κοσμογέννησιν» τοῦ Γεωργίου Χούμου, εἰς τὸν κ. Α. Βρανούσην (Ἀθήναι) περὶ τῆς γραφῆς τῶν ὑπ' ἀριθ. 18 καὶ 19 ἑλληνικῶν κωδίκων τοῦ ἡμετέρου Ἰνστιτούτου, τῶν ὁποίων ἀπεστάλησαν καὶ φωτογραφίαι καὶ περὶ αὐτογράφου ὑπογραφῆς τοῦ Διονυσίου Λαρίσης εἰς ἀνέκδοτον σιγίλλιον εἰς τὴν κ. Ἐφην Π. Μιχελεῖ (Ἀθήναι) περὶ τοῦ ἀνοικοδομήσαντος τὸ 1809 τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν τῆς Ἀναστάσεως ἀρχιτέκτονος Κομνηνοῦ Κάλφα, εἰς τὴν Ἐνωσιν Μηλιῶν ἐν Ἀθήναις περὶ τοῦ ζωγράφου Ἀντωνίου Βασιλάκη, εἰς τὸν κ. Ἐμμ. Στεφανίδην (Ἀθήναι) περὶ τοῦ τοπωνυμίου *Sabbionera* καὶ τῆς ἐτυμολογίας του, εἰς τὸν κ. Διον. Ρόμαν (Ζάκυνθος) περὶ μελέτης τοῦ *B. Boncompagni* διὰ τὸν *Francesco Barozzi*, τῆς ὁποίας ἀπεστείλαμεν καὶ φωτοτυπίαν, εἰς τὸν κ. Κ. Χατζηγάλην (Λευκωσία Κύπρου) περὶ κυπριακῶν ἐγγράφων εἰς τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Βενετικοῦ Κράτους, τῶν ὁποίων ἐστάλησαν καὶ φωτογραφίαι, εἰς τὸν κ. Δημήτρ. Μαραγκὸν (Ἀμμόχωστος Κύπρου) περὶ ἰταλικῶν ἔργων διὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου, εἰς τὸν κ. *Nicolo Luxardo* (*Torreglia* Παδούνης) περὶ τῆς εἰς τὰς βενετικὰς ὀχυρώσεις τῆς Πελοποννήσου ἀναφερομένης βιβλιογραφίας, εἰς τὴν δι/δα *Gabrielle Cominotti* (*Udine*) περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις βιβλιοθηκῶν, εἰς τὸν κ. *Umberto Tibaldi* (*Mantova*) περὶ τῶν ἀπεικονίσεων τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου ὡς Κυνοκεφάλου, εἰς τὴν δι/δα *Renata Lavagnini* (*Παλέρμον*) περὶ τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὸ ἐν *cod. Paris, supl. gr. 926* δημῶδες στιχοῦργημα «Πόλεμος τῆς Τρωάδος», εἰς τὴν κ. *Elis. Santischi* (Λωζάνη) περὶ τῶν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Δούκα τῆς Κρήτης «*Memoriali*», τῶν ὁποίων ἀπεστείλαμεν μικροταινίαν καὶ περὶ τῶν μεθοδολογικῶν προβλημάτων τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν, εἰς τὸν κ. Γεώργ. Στυριδάκη (Παρίσιοι) περὶ προσφάτων δημοσιευμάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν Κρητικὴν Λογοτεχνίαν εἰς τὴν κ. *F. Debaïsiux* (*Caen* τῆς Γαλλίας) περὶ τοῦ χαρακτηῆρος δύο μεταβυζαντινῶν εἰκόνων (τοῦ Ἁγ. Θεοδώρου καὶ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου) ἀποκειμένων εἰς τὸ ὑπ' αὐτῆς διευθυνόμενον Μουσεῖον τῆς πόλεως ταύτης, εἰς τὸν ἱησοῦτην πατέρα *J. Noret* (*Βρυξέλλαι*) περὶ τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐκδόσεως ἐπιστολῶν τοῦ Ἀρσενίου Ἀποστόλη, τῆς ὁποίας ἀπεστείλαμεν ἀντίτυπον, εἰς τὴν κ. *Dela Fredrich* (Κολω-

νία) περί τῆς ἐνδυμασίας τῶν Βενετῶν κατὰ τὸν ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνα, εἰς τὸν κ. Ὀδυσσεῖα Δημητρακόπουλον (Λονδίνον) περί τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἀρχαϊκῶν πηγῶν διὰ τὴν γαλλικὴν ἐκστρατευτικὴν ἀποστολὴν πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκουμένου Χάνδακος (1669), εἰς τὸν κ. Βασίλ. Πέτταν (*Berkeley* τῶν Ἦνωμ. Πολιτειῶν) περί Νικολάου Σοφιανοῦ καὶ εἰς τὸν κ. Boris Fonkitch (Μόσχα) περί δυσαναγνώστων μητροπολιτικῶν ὑπογραφῶν εἰς παλαιὸν συνοδικὸν σιγίλλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἐξ ἄλλου ἐπεσκέφθησαν τὸ Ἰνστιτούτον καὶ εἰργάσθησαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην, τὰ ἀρχεῖα ἢ τὸ Μουσεῖον του (οἱ πλείστοι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας) ἢ ἐξήτησαν τὴν γνώμην τοῦ διευθυντοῦ περὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν ζητημάτων ὁ καθηγ. κ. *Michelangelo Muraro* (Βενετία) περί τῶν εἰς τὴν ζωγραφικὴν τῆς Κρήτης ἐπὶ Βενετοκρατίας ἀναφερομένων προσφάτων ἑλληνικῶν μελετῶν, ὁ καθηγ. κ. *G. Fischetti* (Βενετία) περί τοῦ εἰς δημόδιον γλῶσσαν μεταφραστοῦ τῆς Ἰλιάδος Νικολάου Λουκᾶν, ὁ κ. *G. Da Pozzo* (Βενετία) περί τῶν εἰς τὸν *Giuseppe Garibaldi* ἀναφερομένων ἑλληνικῶν βιβλίων καὶ μελετῶν, ὁ κ. *Letterio Augliera* (*Mestre*) περί τῶν Ἑπτανησίων σπουδαστῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Παδοῦης, ὁ καθηγ. κ. *Elpidio Mioni* (Παδοῦη) περί προσφάτων ἑλληνικῶν μελετῶν ἀναφερομένων εἰς Ἑλληνας κωδικογράφους, ὁ καθηγ. κ. *Natalino Radovich* (Παδοῦη) περί Ἁγίου Ὁρους, ὁ κ. *Silvio Bernardinella* (Παδοῦη) περί τῶν κωδικογράφων τοῦ Βησσαρίωνος, Ἡσαΐα μοναχοῦ, Γεωργίου Τριβιζίου καὶ Ἰωάννου Ρώσου, ὡς καὶ περί τοῦ Γεωργίου Τραπεζουντίου, ἡ δ/νίς *Lidia Martini* (Παδοῦη) περί τῶν ἐκδοτικῶν ζητημάτων τῆς κρητικῆς κωμωδίας «Στάθης», ὁ *Don Francesco Passuello* (*Cassola*) περί τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ροτόντας τῆς Ἁγίου Γεωργίου, ἡ δ/νίς *Cristina Stevanoni* (Βερώνα) περί τῶν μεταφράσεων τοῦ Κωνσταντίνου Θεοτόκη, ὁ κ. *Ruggero Tommasini* (Βερώνα) περί Γεωργίου Τραπεζουντίου, ὁ κ. *Teodoro Fischetti* (*Modena*) περί βιβλιογραφικῶν καὶ ἐκδοτικῶν θεμάτων σχετιζομένων μὲ τὴν βενετοκρατουμένην Κρήτην, ὁ καθηγ. κ. *P. Scanzoso* (Μιλάνον) περί τῆς ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας περί Μεγάλου Βασιλείου καὶ Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἡ κ. *Mary de Nepluyeff - Coreno* (Μιλάνον) περί τῶν ληξιαρχικῶν πράξεων θανάτου καὶ τῶν ἐν τῷ ἑλληνικῷ κοιμητηρίῳ τῆς Βενετίας ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν τῶν προγόνων τῆς *Basile de Nepluyeff* καὶ *Mary Boehm*, ἡ δ/νίς *Stefania Caprara* (Φλωρεντία) περί θεμάτων βυζαντινῆς μουσικῆς παλαιογραφίας, ὁ καθηγ. κ. *Vittore Colorni* (Φερράρα) περί τοῦ Ἰωάννου Δονᾶ, συγγραφέως διατριβῆς κατὰ τοῦ Ἀββᾶ *Compragnoni*, ἡ δ/νίς *Laura Olivetti* (Ρώμη) περί ἰταλικῶν δημοσιευμάτων ἐπὶ θεμάτων τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, ἡ δ/νίς *Katerina Manriμανάκη* (Ρώμη) περί βενετικῶν τοπογραφικῶν σχεδίων τῶν πόλεων Ρεθύμνου καὶ Χανίων, ὁ κ. *Ciro Robotti* (Νεάπολις) περί τῆς εἰς τὸν Γ. Κλόντζαν ἀποδιδомένης εἰκόνας τῆς Λευτέρας Παρουσίας ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Ἰνστιτούτου, ὁ κ. *Vincenzo Pecoraro* (Παλέρμον) περί τῶν ἰταλικῶν ἐπιδράσεων εἰς τὴν νεοελληνικὴν λογοτεχνίαν, ἡ ἀρχιτέκτων κ. Χάρις Καλλιγᾶ (Ἀθήναι) περί ἀνεκδότων τοπογραφικῶν σχεδιαγραμμάτων τῆς πόλεως Μονεμβασίας, ὁ κ. Στέφανος Μακρομύχαλος (Ἀθήναι) περί φορτωτικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐγγράφων τοῦ ΙΣΤ' καὶ τοῦ ΙΖ' αἰ. ἡ ἀρχαιολόγος κ. Κάντω Φατούρου - Ἡσυχάκη περί ἰταλικῶν ἐπιδράσεων εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ὁ κ. Ἡλίας Ἀντωνόπουλος (Ἀθήναι) περί τῆς βενετικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ὁ κ. Σπυρ. Φλογαῖτης (Ἀθήναι) περί τῶν ἐν Ἑλλάδι θεσμῶν τοῦ ἑλληνικοῦ δικαίου ἐπὶ Βενετοκρατίας, ὁ κ. Γεώργιος Δρόσος (Πειραιεὺς) περί τοῦ Γ. Πλήθωνος - Γεμιστοῦ καὶ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα, ὁ καθηγ. κ. Χαράλ. Μπούρας (Θεσσαλονίκη) περί προσφάτων δημοσιευμάτων ἐπὶ ἀρχιτεκτονικῶν θεμάτων, ὁ κ. *Josip Vlahovic* (Πόλα τῆς Γιουγκοσλαβίας) περί τῶν ἐν Πόλᾳ Ἑλλήνων ὀρθοδόξων, ἡ κ. *Corinna Nicolescu* (Βουκουρέστιον) περί προσφάτων

δημοσιευμάτων διά τὰς εἰκόνας τῆς Κρητικῆς Σχολῆς, ἡ κ. *Eleonora Costescu* (Βουκουρέστιον) περὶ ἑλληνικῶν προσκνητηριῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους περιεχόντων ξυλογραφίας, ὁ κ. *Istvan Sföts* (Βιέννη) περὶ τῶν ἀπεικονιζόντων τὸ ὄρος Σινᾶ πινάκων τοῦ Δομηνίκου Θεοτοκοπούλου, ὁ κ. *Peter Kiraly* (Βουδαπέστη) περὶ τῶν ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν κεντημάτων σχεδίων καὶ παραστάσεων, ὁ κ. *Erwin Fenster* (Μόναχον) περὶ προσφάτων ἑλληνικῶν βυζαντινολογικῶν δημοσιευμάτων, ἡ κ. Καλοπίση (Βασιλεία τῆς Ἑλβετίας) περὶ βιβλιογραφίας διὰ βυζαντινοὺς ναοὺς τῆς Πελοποννήσου. ὁ καθηγ. κ. *Jean Aubin* (Παρίσιοι) περὶ τῆς ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας διὰ τὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Καρόλου Ε', ὁ κ. *Michel Lesure* (Παρίσιοι) περὶ τῆς ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ναυμαχίας τῆς Ναυπάκτου, ἡ δ/νις *Yvonne Caroutch* (Παρίσιοι) περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἑλληνοῦ ζωγράφου Ἀντωνίου Βασιλάκη (*Aliense*), ὁ κ. *Robert Lebel* (Παρίσιοι) περὶ ἔργων τοῦ Κρητοῦ ζωγράφου Θεοδώρου Πουλᾶκη ἐν Βενετία, ὁ κ. *Leo Gillet* (Ἀμστερδάμ) περὶ τῶν εἰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας μεταφράσεων τῶν ποιημάτων τοῦ Κ. Καβάφη, ὁ κ. Ἰωάννης Σπαθαράκης (*Leyden*) περὶ τοῦ ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ χειρογράφου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ γενικώτερον περὶ τῆς τέχνης τῆς προσωπογραφίας ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων, ὁ κ. *John A. Goodall* (Λονδῖνον) περὶ τῆς εἰκονογραφίσεως τῶν ἑλληνικῶν λειτουργικῶν κειμένων εἰς ἔντυπα καὶ χειρόγραφα, ὁ λόρδος *Michael Pratt* (Λονδῖνον) περὶ τῶν βενετικῶν πηγῶν τῆς ἱστορίας τῆς Ἑπτανήσου, ὁ κ. Δημ. Κορδύλης (Λονδῖνον) περὶ τῶν εἰς τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Βενετικοῦ Κράτους ἐγγράφων περὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἐπὶ Βενετοκρατίας, τὰ ὁποῖα καὶ συνεκέντρωσε τῇ βοηθείᾳ μου, ἡ κ. *Joyce Kennedy* (*Cheltenham* τῆς Ἀγγλίας) περὶ τῶν ἐν Βενετία βυζαντινῶν ἀναγλύφων, ὁ κ. καὶ ἡ κ. *Clifford* καὶ *Claire Huffman* (Νέα Ὑόρκη) περὶ εἰκόνων τοῦ Μουσείου τοῦ Ἰνστιτούτου, ὁ κ. *Deno Geanakoplos* (*Yale* τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν) περὶ προσφάτων ἑλληνικῶν δημοσιευμάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν βυζαντινὴν καὶ τὴν μεταβυζαντινὴν ἱστορίαν, ἡ κ. Θάλεια Γκούμα - *Peterson* (*Oberlin* τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν) περὶ προσφάτων δημοσιευμάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν μεταβυζαντινὴν ζωγραφικὴν, ὁ κ. Παναγ. Στεργιανόπουλος (*Rutherford* τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν) περὶ τῶν εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἰνστιτούτου ἐμπορικῶν βιβλίων τῶν Ἑλλήνων τῆς Βενετίας, ἡ δ/νις *Christine Pearce* (Πεννσυλβανία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν) περὶ δημοσιευμάτων ἀναφερομένων εἰς τὴν βυζαντινὴν τέχνην καὶ ὁ κ. *Anthony Culter* (Πεννσυλβανία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν) ὁμοίως.

8) ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ἌΛΛΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ.
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Τὸ ἡμέτερον Ἰνστιτούτον συνέχισε καὶ κατὰ τὸ 1972 τὴν συνεργασίαν αὐτοῦ μετ' ἄλλων ἐπιστημονικῶν Ἰδρυμάτων, ἑλληνικῶν καὶ ξένων¹², ὁ δὲ διευθυντὴς του μετέσχε διεθνῶν ἐπιστημονικῶν συνεδρίων ἢ συνειργάσθη ἐπὶ γενικωτέρας σημασίας θεμάτων.

α) Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ ἐν Βενετία Ἰδρύματος *Giorgio Cini* καθηγητοῦ κ. *Vittore Branca*, ἔλαβον χώραν ἐπαινηθῆναι συναντήσεις τῶν διευθυντῶν ἢ ἐκπροσώπων τῶν ἐν Βενετία ξένων πνευματικῶν ἰδρυμάτων πρὸς καλυτέραν ἀλληλογνωριμίαν καὶ συνεργασίαν καὶ πρὸς ἀνταλλαγὴν ἀπόψεων ἐπὶ θεμάτων κοινοῦ ἐνδιαφέροντος. Αἱ ἐπαφαί καὶ συναντήσεις

12. Ἐκτενὲς πληροφοριακὸν ἄρθρον περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου κατεχωρίσθη εἰς τὸν πρόσφατον ἰταλικὸν Ὀδηγὸν «*Documentazione* '72. *Annuario degli Enti di studio, di ricerca, di cultura e d'informazione in Italia*», Roma, I.N.I., 1972, σ. 808.

αῦται, εἰς τὰς ὁποίας ἐξεπροσώπησε τὸ Ἰνστιτούτον ὁ διευθυντὴς αὐτοῦ ἢ ὁ γενικὸς γραμματεὺς του κ. Σ. Μεσσήνης, ὑπῆρξαν γόνιμοι καὶ διὰ τοῦτο θὰ συνεχισθοῦν.

β) Στεναὶ καὶ φιλικόταται ὑπῆρξαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς αἱ σχέσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ μετὰ τοῦ ἐν Βενετία προσφάτως ἰδρυθέντος Γερμανικοῦ Κέντρου Βενετικῶν Σπουδῶν (*Centro Tedesco di Studi Veneziani*) τοῦ προεδρευομένου ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς βυζαντινολόγου καὶ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου κ. Hans - Georg Beck. Οὗτος ἐτίμησε καὶ ἐφέτος τὸ Ἰνστιτούτον δι' ἀλληπαλλήλων φιλικῶν ἐπισκέψεων του. Τὸ δὲ προσωπικὸν καὶ οἱ ὑπότροφοι τοῦ Ἰνστιτούτου παρέστησαν εἰς τὰ ἐπίσημα ἐγκαίνια τοῦ ὡς ἄνω Κέντρου τὴν 25ην Μαΐου καὶ εἰς τὴν δεξίωσιν τὴν γενομένην τὴν 1ην Δεκεμβρίου ὅτε ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ κ. Beck ἡ ἔκθεσις τῶν πρώτων πεπραγμένων τοῦ Κέντρου.

γ) Ἐπίσημον ἐπισφράγισιν τῆς τοιαύτης στενῆς συνεργασίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου μετὰ τῶν δύο ἄλλων ἐν Βενετία ἰδρυμάτων ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, ἧτοι τοῦ Ἰδρυματος *Giorgio Cini* καὶ τοῦ Γερμανικοῦ Κέντρου Βενετικῶν Σπουδῶν, ἀποτελεῖ τὸ γεγονός ὅτι, κατόπιν προτάσεως τοῦ Ἰδρυματος *Cini*, γενομένης ὑφ' ἡμῶν ἀσμένως ἀποδεκτῆς, τὰ τρία ταῦτα Ἰδρύματα, τὰ ἐκπροσωποῦντα ἐν τῷ νευραλγικῷ τούτῳ πνευματικῷ κέντρῳ τῆς Εὐρώπης τὴν ἰταλικήν, τὴν γερμανικὴν καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην, συναπεφάσισαν, ὅπως κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ὀκτωβρίου 1973 διοργανώσουν ἀπὸ κοινῆς καὶ ἐν ἀπολύτῳ ἰσοτιμίᾳ ἐν Βενετία τὸ 2ον Διεθνὲς Συνέδριον Ἱστορίας τοῦ Βενετικοῦ Πολιτισμοῦ (τὸ πρῶτον εἶχε διοργανωθῆ, ὡς γνωστόν, τὸ 1968, ὑπὸ μόνου τοῦ Ἰδρυματος *Cini*) μετὰ θέμα «Ἡ Βενετία μετὰ τὸ Ἀνατολὴ καὶ Δύσεως κατὰ τοὺς ΓΕ' καὶ ΓΣΤ' αἰῶνας». Ὁργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συνεδρίου ὠρίσθησαν οἱ τρεῖς προϊστάμενοι τῶν ὡς ἄνω Ἰδρυμάτων, ἧτοι ὁ πρόεδρος τοῦ Γερμανικοῦ Κέντρου Βενετικῶν Σπουδῶν καθηγητῆς κ. Hans - Georg Beck, ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου «Βενετία καὶ Ἀνατολή» τοῦ Ἰδρυματος *Cini* καθηγητῆς κ. *Agostino Pertusi* καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἡ διάρκεια τοῦ Συνεδρίου θὰ εἶναι τετραήμερος. Θὰ παρουσιασθοῦν ἐν αὐτῷ δώδεκα κύρια εἰσηγήσεις (τρεῖς καθ' ἡμέραν), ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἐπακολουθῆ συζήτησις μετὰ τῶν εἰσηγητῶν καὶ τῶν προσκληθησομένων ἐμπειρογνομόνων ἐκ διαφόρων χωρῶν, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν συνέδρων. Τὰ θέματα τῶν δώδεκα εἰσηγήσεων καθωρίσθησαν ἤδη καὶ εἶναι ἐκτάκτως ἐνδιαφέροντα, πολλὰ ἐξ αὐτῶν καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα ἰδιαιτέρως, ἢ ὅποια θὰ ἀντιπροσωπευθῆ δι' ἀξιολόγων ἐιδικῶν ἐπιστημόνων. Οἱ ὄργανωταὶ τοῦ Συνεδρίου συνῆλθον ἤδη εἰς ἀλληπαλλήλους συσκέψεις πρὸς καθορισμὸν τῶν θεμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων λεπτομερειῶν. Προβλέπεται ὅτι ἡ οὕτως ἐγκαριαζομένη συνεργασία τῶν τριῶν Ἰνστιτούτων θὰ ὀδηγήσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Συνεδρίου.

δ) Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου, ὡς γενικὸς γραμματεὺς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν, μετέβη εἰς Γιονγκοσλαβίαν καὶ ἐξεπροσώπησεν αὐτὴν εἰς τὴν ἐν *Herzeg Novi* γενομένην τὴν 21ην καὶ 22αν Ἰουλίου γενικὴν συνέλευσιν τῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν, περὶ ἧς συνετάξε καὶ ὑπέβαλε τὴν ἀπὸ 26 Ἰουλίου 1972 ἔκθεσίν του. Κύριος σκοπὸς τῆς γενικῆς συνελεύσεως ταύτης ἦτο ἡ ἐκλογή τῶν θεμάτων καὶ ὁ καταρτισμὸς τοῦ προγράμματος τοῦ ΙΔ' Διεθνoῦς Συνεδρίου Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν, τὸ ὁποῖον θὰ συγκληθῆ ἐν *San Francisco* τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἀπὸ 22 - 29 Αὐγούστου 1975. Αἱ ἐργασίαι τῆς συνελεύσεως, διεξαχθεῖσαι, παρὰ τὰς σοβούσας ἐπιστημονικὰς, ἰδεολογικὰς ἢ ἔθνικὰς ἀντιθέσεις, εἰς ἀτμόσφαιραν ἐγκαρδιότητος καὶ ἀμοιβαίας κατανοήσεως, ὑπῆρξαν γόνιμοι καὶ ὀδήγησαν εἰς θετικὰ ἀποτελέσματα.

ε) Ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν παρεκλήθη ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου διὰ τῶν ἀπ' ἀριθμ. 69049 καὶ 69050 ἀπὸ 24 Ἰουνίου 1972 ἐγγράφων αὐτῆς, ὅπως μεταβῆ εἰς Λονδῖνον πρὸς ἐκτίμησιν καὶ ἀγορὰν, κατὰ τὴν κρίσιν του, διὰ λογαριασμὸν τῆς Ἀκαδημίας, χειρογράφων τὰ ὁποῖα θὰ ἐξετίθεντο εἰς δημοπρασίαν ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ οἴκου *Sotheby and Co.* τὴν 4ην Ἰουλίου. Ἡ Ἀκαδημία ἐνδιεφέρθη ἰδιαιτέρως πρὸς ἀγορὰν ἑλληνικοῦ χειρογράφου ἐκ 3000 περιπτου δημωδῶν δεκαπεντασυλλάβων ὁμοιοκαταλήκτων στίχων, ἐξιστορούντων τὰ γεγονότα τοῦ κατὰ τὰ ἔτη 1570 - 1573 βενετοτουρκικοῦ πολέμου καὶ δὴ τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου. Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου, ἀποδεχθεὶς τὴν ἐντολήν, μετέβη πράγματι εἰς Λονδῖνον ἀπὸ 28 Ἰουνίου - 5 Ἰουλίου καὶ ἐπέτυχε νὰ ἀγοράσῃ τὸ ὡς ἄνω χειρόγραφον, τὸ ὁποῖον διεπίστωσεν ὅτι ἀποτελεῖ λίαν ἐνδιαφέρουσαν παραλλαγήν κειμένου παραδεδομένου καὶ δι' ἑτέρου κώδικος, ἀποκειμένου ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Σινᾶ, καὶ ὅτι πιθανότατα εἶναι ἔργον ποιητῆν ὑπὸ Κρητῶς, ἐντάσσεται ἄρα εἰς τὸν κύκλον τῆς λαμπρᾶς Κρητικῆς Λογοτεχνίας. Τοῦ ὡς ἄνω ἔργου ἀπεφασίσθη ἡδὴ ἡ ἔκδοσις ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐπὶ τῇ βάσει ἀμφοτέρων τῶν χειρογράφων. Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου ἠγόρασε κατὰ τὴν δημοπρασίαν καὶ ἕτερον ἑλληνικὸν χειρόγραφον διὰ τὴν Ἀκαδημίαν, περιέχον ἀντίγραφον τοῦ ἐκδοθέντος τὸ 1766 καὶ ἐπανεκδοθέντος τὸ 1792 ἑλληνικοῦ στιχορρηγήματος τοῦ *Momars* («Β ο σ π ο ρ ο μ α χ ί α»), ἐκ τῶν ἰδιογράφων διορθώσεων τοῦ ὁποῖου ἐνδέχεται νὰ διαλευκανθῆ τὸ πρόβλημα τῆς πατρότητος τοῦ ἔργου καὶ τῶν ἐν συνεχείᾳ ἐπεξεργασιῶν αὐτοῦ. Εἰς τὴν κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ πρώτου τῶν ἀγορασθέντων χειρογράφων ἐκλήθη νὰ συνεργασθῆ ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου.

στ) Ὅρισθεὶς δι' ὑπουργικῆς ἀποφάσεως ἐκ νέου ἐπίτροπος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Διεθνῆ Καλλιτεχνικὴν Ἐκθεσιν XXXVI Biennale τῆς Βενετίας ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου εἰργάσθη ἀπὸ τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ ἔτους διὰ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ ἑλληνικοῦ περιπτέρου καὶ διὰ τὴν εὐπρόσωπο ἔμφανισιν αὐτοῦ καὶ τὴν καλὴν παρουσίαν τῶν ἐκθεμάτων τῶν τεσσάρων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν. οἵτινες μετέσχον τῆς Ἐκθέσεως ταύτης. Βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Σ. Μεσσῆρη, συνειργάσθη μετὰ τῶν καλλιτεχνῶν, ὡς καὶ μετὰ τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν ἀποσταλέντος τμηματάρχου Καλῶν Τεχνῶν κ. Δ. Κοκκίνου. Εἰς τὸ ἑλληνικὸν περίπτερον ἐξέθεσαν ἔργα των οἱ ζωγράφοι κ.κ. Δ. Μυταρᾶς καὶ Α. Φασιανός, ὁ χαρακτὴς κ. Μ. Πηλαδάκης καὶ ὁ γλύπτης κ. Θ. Πανουριᾶς. Τὰ ἔργα των προεκάλεσαν ζωηρὸν ἐνδιαφέρον καὶ ἐνθουσιᾶς κριτικὰς καὶ σχόλια εἰς τὸν Τύπον. Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν δὲ ταύτην συνέβαλε, πιστεύομεν, ἐν τιμῇ μέτρῳ καὶ τὸ Ἰνστιτούτον, τὸ ὁποῖον ὑπεβοήθησε διὰ παντὸς διαθέσιμον μέσου τὴν σπουδαίαν ταύτην ἑλληνικὴν καλλιτεχνικὴν προβολὴν ἐπὶ διεθνoῦς ἐπιπέδου, παρὰ τὸ ὅτι ἐξήρχετο τῶν ὁρίων τῆς ἀρμοδιότητός του.

ζ) Τῇ παρακλήσει τῶν ὀργανωτῶν τοῦ Α' Διεθνoῦς Ἱστορικοῦ Διεκκλησιαστικοῦ Συνεδρίου τοῦ Βαρι (1969)¹³, ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου συνειργάσθη ἐνεργῶς πρὸς ἀποπεράτωσιν τῆς ἐκδόσεως τῶν Πρακτικῶν αὐτοῦ ἐμεσολάβησε διὰ τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος συνεννοήσεις τῶν ἐκπροσώπων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καὶ μετέφρασεν ἑλληνιστὶ ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τὸν πρόλογον ὅστις θὰ προταχθῆ τῶν Πρακτικῶν.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω δεικνύουν πόσον ἐργάζεται πάντοτε τὸ ἡμέτερον Ἰνστιτούτον διὰ τὴν

13. Βλ. «Θησαυρίσματα», τόμ. 6 (1969) σ. 23 - 24.

διεύρυνσιν τῆς δραστηριότητός του καὶ τὴν δι' αὐτῆς προβολὴν τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης ἐπὶ διεθνoῦς πεδίου.

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῶν κατὰ τὸ 1972 πεπραγμένων τοῦ Ἰνστιτούτου καταφαίνεται ὅτι τὸ ἔτος τοῦτο ὑπῆρξεν ὄχι μόνον δημιουργικὸν καὶ γόνιμον εἰς ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα, ὡς καὶ τὰ προηγούμενα, ἀλλὰ καὶ πλούσιον εἰς σπουδαῖα ἀνακαινιστικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα συνεχιζόμενα, ὡς προβλέπεται, θὰ συντελέσουν εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν του. Διὰ τῆς τριαύτης ὕλικῆς ἐνισχύσεώς του τὸ Ἰνστιτούτον θὰ δυναθῇ ἀφοῦ ἔχει ἤδη εὔρει τὸν δρόμον του, νὰ ἐντείνῃ ὅλοεν καὶ περισσότερον τὴν δραστηριότητά του. Περαιῶν τὴν ἔκθεσιν ἐπιθυμῶ καὶ ἐφέτος νὰ ἐκφράσω τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μου εἰς τοὺς ἐν Βενετίᾳ λαμπροὺς συνεργάτας μου, καὶ ἰδίᾳ τὸν πρόξενον τῆς Ἑλλάδος κ. Κ. Ἰβράκη, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις μέλη τῆς Ἐποπτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἰνστιτούτου, τὸν πρόεδρον κ. Α. Ὁρλάνδον, ὅστις παρακολουθεῖ πάντοτε μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος τὰς ἐργασίας μας, τὸν γεν. διευθυντὴν Πολιτιστικῶν Ὑποθέσεων κ. Γ. Κοιροῦτον, ὅστις εἰσηγήθη καὶ ἐπέτυχε τὴν διάθεσιν τῶν ἐκτάκτων ἐπιχορηγήσεων διὰ τὰς ἀνακαινίσεις, ἐνισχύει δὲ ἡμᾶς παντοιοτρόπως, καὶ τὸν Πρόσβυν κ. Κ. Τσαμαδόν, ὅστις ἀγωνίζεται πρὸς ἀξίησιν τῆς τακτικῆς ἐπιχορηγήσεως καὶ περιβάλλει τὸ Ἰνστιτούτον μὲ τὴν αὐτὴν στοργὴν τοῦ προκατόχου του Προσβews κ. Δ. Ἡρακλείδην, τοῦ ὁποίου τὴν ἀνεκτίμητον συμπαράστασιν, εἰς στιγμὰς μάλιστα κρισίμους, δὲν θὰ λησμονήσωμεν ποτέ. Τέλος, ὀφείλω νὰ εὐχαριστήσω καὶ τοὺς ἐν Ρώμῃ διπλωματικοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἑλλάδος, τόσον τὸν ἀποχωρήσαντα Πρόσβυν κ. Α. Πούμπουραν, ὅσον καὶ τὸν διάδοχόν του κ. Στ. Ροκανᾶν, ὅστις ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων του ἐξεδήλωσε ζωηρὸν ὑπὲρ τοῦ Ἰνστιτούτου ἐνδιαφέρον, ὡς καὶ τὸν Σύμβουλον τῆς Πρεσβείας κ. Σ. Κωνσταντόπουλον. Ἡ πολῦτιμος συμπαράστασις πάντων ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς ζωηρὸν κίνητρον πρὸς περαιτέρω δρᾶσιν.

Ἐν Βενετίᾳ, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1972.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου

Μ. Ι. Μανούσασκας